Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 27 ноябрь, 1975 шу. • № 142 (5213). • Мах 2 кеп.

КПСС XXV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТА ТОЛАМ

КПСС XXV съезда сийленца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяьча Нохч-ГIалгIай республика промышленноста болхлошa ханал хьалха, 1975 шера 26 ноябре, кхоачашъяьй промышленни продукцена реализаци яреи дукхагIйола керттера изделеш арахецарен цхьайтта бетта план.

Ер бутт бовлехьа пачхьалкхен планал совгIа республика промышленни предприятешкара мехкага дIакхоачаргья миллионаш сомий маьха продукташ, цу даькъе дукха мехкдаьтта, электроэнерги, мехкдаьтта сийрда продукташ, мехкдаьтта химе продукци, машинаш, приборaш, хьу, ардакх, чухьнахьеи тIеханахьеи дувхаду пазата барзкъаш, швейни изделеш, кога гIирс, дулх, колбасни изделеш, кондитерски, макаронни, маькха - булочни изделеш, халкъа эша кхыдола товараш.

Дукхача предприятешка тIакхийттай арахеца продукци, лакхъеннай къахьегама овсарлеи общественни производства эффективности. Дукхача промышленни предприятей коллективаша ийслагIча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъярах рапорташ дениад.

Социалистически яхье хьалха латт «Сунжанефть», «Октябрьнефть» мехкдаьттеи гази йоахача управленей, СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината, Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, производственно-товарни контора, «Электроприбор», «Пишемаш» заводий, «Нефтегазпромавтоматика» СПКП опытни завода, Гудермесски медицински инструментий завода, «Союзавтоматстром» Ерригсоюзни Iилман-проектни объединене опытно-экспериментальни завода, Ермоловски леспромхоза, Назрановски трикотажни фабрика, швейни производственни объединене, чхьагIара коньячни комбината, макаронни фабрика коллективаш.

Заводийи фабрикайи балха юкъеххьаш да Iилманеи техниканеи карагIдийнaраш, технически даькъе эргайоах производственни процессаш, балхаш ду арахеца продукци дикагIа хилийтара.

Парте аргIанарча съезда хьалхарча къахьегама вахте а этта заводашкеи фабрикашкеи шерра социалистически яхь йоаржаяьй пхе шера плани маьхала йоаккха продукци дукхагIа хилийтара, къахьегама овсарле лакхъяра, арахецaча продукцега дIабода мах лохбара, общественни производства эффективность лакхъяра тIайийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдара.

БIАЬСТЕНГА МИШТА КИЙЧЛУ

ТЕХНИКА ЙОАКХО Ю

ГIулакх дIадоладаьраштa массаза а хала хиннад. Укх шера республика беррига механизаторашка бIаьстан балхашта хашшахьа техника кийчъяра кхайкарал даьд сунженцаша. ХIаьта шоай боахамашкара гIулакхаш хьокхаме хилийта ма дезий.

Цу бехктоккамерча гIулакха боккха теркам тIабахийтаб «Путь к коммунизму» яхача колхоза ремонтникаша, механизатораша. Гурахьеи бIаьстан юхьеи йийца культураш чуйийна ма-яьллинге ка бола ялат хьокха ткъаь йиъи хьажкIаш чуэца шийттеи комбайн цIенъяь, даьтта хьакха, чархашта кIир теха кIал хIамаш оттаяь латт.

ХIанз дерригa низаш тракторашц юрта боахама инвентари тоаяра тIадерзадаьд колхозе. Укх шера йиълагIча квартале 28, хьатIахулача шера цхьоалагIча квартале 32 трактор тоае езаш я. Ноябрь хьатIа кхоачаш тракторашта ремонт яра квартала план кхоачашъяь баьннаб ремонтникаш. Бакъда царех ворхI трактор «Сельхозтехника» Сунженски объединене тоаяьй. Вожаш колхоза ремонтникаша шоай низашца кийчъяь араялийтай.

— Ноябрь бекъалуш оаха яхь лелаеча Ленина цIерагIча колхозера викалаш болаш районни комисси хилар тха боахаме. Комиссе даьча тохкамех тха боахама районе хьалхара моттиг хьожайир, — йоах колхоза керттерча инженера Зиборов Юрий Яковлевича. — Цул тIехьагIа тхоай лоалахой болча даха хилар тхо. Бакъда цигара сурт сел дика дацар. ГIулакх сихагIа оадара дола наькъаш хьалха даьхар.

Цаккха ца хиннача тайпара уж толамаш даха вIаштIехьдаьннад «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизатораштa техникаи юрта боахама инвентараи ремонт яра керда методаш юкъейоалаярах. Районе эгара хьалха дIадоладаь хIама да керттерча инженера техникана ремонт яра юкъедоаладаьр.

Трактораш, ерригa тайпа комбайнаш, юрта боахама инвентарь къаьст-къаьста тоаергйолаш ковнаш къоастадаьд.

— Атта дIатIаэцаш наха керда гIулакх. Массавар гIалат валар кхер. Цхьабакъда сомий бешамаштеи баьцадаарий кхаштеи механизмашца Iулакх деча Коржуков Николай Ивановича бригадо дIахьекхар из метод толашагIа хилар.

Цун бригаде слесарь - наладчик ва Синченов Михаил Иванович, машинашта технически гIулакх деш слесарь Ярецкий Петр Степанович ва. Кхы саг ваи цун бригаде. Уж кхоачамболаш лоархI бригадира. Царна эшаш моттиг нийсъелча бригадира помощника коммуниста Волков Николай Егоровича гIо-новкъостал ду. Кхы арахьара новкъостал хьатIа ца дехаш дика лоархIабу уж шоай техника тоае.

Машина даьтташа бIехъяь план-график хьа а йоаржаяь йоах Н. Коржукова:

— Со раьза волаш, хьинар айдаь къахьийгар тха зIамигача коллективо. Бакъда, лоаццача хана техника бIаьстан балхашта кийчъе низ кхоачаргхиларах юкъьанца шек бар болхлой а колхоза кулгалхой а. Болх кхетамца вIаштIехьбаьккха дIаболабара, эшаш йола оатхалаш Iалашъяра дукха болх бе бийзар. Техника кийчъярген из Iан дIаоттаяргеи хьожаш хиннача районни комиссе яьча итогех тха бригада массарел хьалха техника кийчъяь яьннай.

Цу бригада масалаша хьахьокх мел боккха аьттув болаш да техникана ремонт елга къаьст къаьста дIадоладар. Масса тайпа комбайнаш цхьан коа латт, технически гIулакх де деза трактораш къаьсттача коа тоаеш я, хIаьта юрта боахама инвентара ший ков дя. Цу прогрессивни методо йоккхий тороняш хьахулийт бIаьстанга сихагIа кийчбалеи техникана лерттIа ремонт е. Цкъа - дале, цхьа тайпа техника тоаеча эшаш йола ерригa инструмент ремонтникашка я, хIаьта оатхалаш а царга я. Иштта хьалашка дика гу эшар-доацар фул. ХIаьта цу гIулакха заведующе вIаштIехьдоал хьалхе йоакхо е.

Цул совгIа хIара коа цхьна слесарь-наладчик ва.

— Цхьаькха цхьа дика гIулакх доал цу методах, — йоах колхоза керттерча инженера. Халланза цхьа тайпа техника тоаеча мастерий говзал лакхлу, хIаьта цунца цхьана къахьегама овсарле а лакхлу. Шоай болх аттача баккхара творчески уйла е вIаштIехьдоал цар. Цхьаццайола балха процессаш аттача йоах. Лоацца аьлча промышленни ларда тIа ремонт яра гарга болх колхозхой.

Ялат чуйийна ма - даьллинге юстаръяьха соахка укх хана бIеха йолаш бригадашка латтар комбайнаш. Укх шера кхыча тайпара да. Ремонт еча коа я ерригаш а. Цул совгIа цIенъяь, дIаоттаный. Царех укх шера ремонт е езаш 14 комбайн я. ХIанзле ремонт яь яьннай 8 комбайна.

Коммуниста Костюченко Георгий Васильевича кулгалдеча коа тракторашта технически гIулакх мара дац. Узловой хьисапе ю ремонт цу мастерске. Слесараш - наладчикаша, мастераша трактористашца цхьана тоаю трактораш.

Тракторашта капитальни ремонт ю механически мастерской. Укхаза трактора йоккхий уалаш: мотор, ведущи мосташ Iойоахаш пульт йолаш крап я, хIаьта кузнечни, токарни, медни цехаш я.

— Из участок эгара бехктоккхамера лоархI оаха, — йоах колхоза парткома секретара Ибрагимов Жалила. — ХIана аьлча, хоаш ма-хиллара керттерча даькъе кхашкара а боахама чура а балхаш дераш трактораш я. Уж дика тоаярах тийша да балхаш юкъагIа ца дусаш кхоачашдар, кхашкара балхаш сихденнача хана овсарле лакха а йолаш механизатораша шоай декхараш кхоачашдар. Цу участке кулгалде хьожаваьв оаха хьинар дола къона специалист комсомолец Синченов Иван Сергеевич. Серноводски юрта боахама техникум яьккхачул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх даь цIавена ва из.

Чоалханеи халеи оатхалаш шоай низашца хьаю механически мастерской специалисташа. Заводской хьалашка а атта йоацача оатхалашта фрезеровка, закалка ю. Лакха говзал йолча мастераша хьа а еш комбайнаш тIа дIатIауттаду шлицевой гIувнаш, «СМД-14», «ДТ-75», «Т-74» яхача тракторий, «СК-4» яхача комбайнний двигателий муфтай гIувнаш хьаду лакха говзал йолча ремонтникаша. Йоккха опыт йолча говзанчашта уллув хьинаре къахьегаш ба къонабараш а. Дукхача шерашка комбайна тIа, трактора тIа болх баь цу машиний материальни доакъош дика довзаш саг ва хIанз слесарь вола Васииков Иван Никифорович. Машинах йоаллача эгара чоалханерча узела — мотора ремонт еш ва из. Юрта боахама техникум яьккха ва къона токарь Матвеев Николай.

Т. АРЧАКОВ,
спецкор.

ХIанз техникана сихъяь ремонт еча хана механизатораштa чIоагIа эш вулканизатора, медника, жестянщика, слесара кулг. Из дерригa а шийга долаш ва шийтта шера «Экажевский» совхозе болх беш вола Кастоев Увайс. Йоккха опыт Iоаяьй цо. ХIара балха эшаш мел дар кулга кIал долаш да. Ше еш йола оатхал сихеи дикеи ю цо яхаш, чIоагIа раьза ба цунна механизатораш. Дийнахьара норма 140—150 процент кхоачашъю Кастоева.

СУРТА ТIА: Кастоев Увайс болх беш воалл.

Т. АРЧАКОВА сурт.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

КПСС XXV съезда хетаьча социалистически яхье Урус-Мартановски района ахархоша, хьайбаш лелaдераша къахьегама толам баьккхаб: керттера юрта боахама продукташ пачхьалкхенга йоккхара пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяьй.

ДIадахача пхе шера приемни пункташка дIакхаьчад дулх 9078 тонн, халкъа боахама планал 198 тонн дукхагIа, тха 166 тонн, план 117 тонн йолча. Пхе шера планал совгIа пачхьалкхенга 260 тонн генараш, 2396 тонн сом бехкаб.

Белгалдаккха деза, дIадахача пхе шера хиннaчул дулх 26 процент, тха 45 процент, генараш 37 процент, сом шозза дукхагIа укх пятилеткагIа кийчбаь хилар.

Пхе шера план кхоачашъеча доккха дакъа лаьцар хьалха латтача Мичурина цIерагIча, «Гехинский», «Красноармейский», «Урус - Мартановский», «Гойтинский» совхозаша.

ХIанз иттлагIа пятилеткеи КПСС XXV съезд хула дии хьатIаоттача хана Урус-Мартановски района юрта къахьегамхоша, бIаьстан балхашта техника кийчъяраи хьайбаш дика Iаигардахараи къаьстта теркам тIа а бохийташ, дерригa низаш оарцагIдаьхад лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ 1976 шера дукха дукхагIа яха лард йоллара.

ХЬАЛХАЛАТТАРАШЦА НИЙСЛЕ

ИйслагIча пятилетка тIеххьарча шера чуйиццача хьувкъама итог яьй Нохч - ГIалгIай АССР Статистически управлене.

Укх шера бIаьстии аьхкии йоачаш кIезига йолаш ахархошта аьттув боадаш ха лаьтта яле я ялата культурай, баьцадаарий, коартолий во хьувкъам кхебанзар республика цхьайолча районашка.

Ачхой - Мартановски районе хIара гектара тIара 21,8 центнер ялата культураш чуера укх шера. Республика районашта юкъе из эгара дикагIа хьокхам ба.

Дика къахьийгад ийслагIча пятилетка тIеххьарча шера Урус - Мартановски района кхаш лелaдераша а. ХIара гектара тIара 21,4 центнер ялат чуденад цар.

ХьажкIаш а эгара дукхагIа Ачхой - Мартановски районе чуера — хIара гектара тIара 26,5 центнер.

Шекара свекла кхеяьраштa юкъе яьржа хиннача яхье коталo яьккхай Урус-Мартановски района къахьегамхоша. ХIара гектара тIара 224 центнер шекара свекла чуийцар цар.

Къаьстта дукха ялат чуера «Новосельский» совхозе — хIара гектара тIара 35,7 центнер, хIаьта Мичурина цIерагIча совхозе — 30,7 центнер, «Гудермесский» совхозе — 30,1 центнер, «Предгорный» — 26,3 центнер.

ХьажкIаш эгара дукхагIа Мичурина цIерагIча совхозе — хIара гектара тIара 37,6 центнер чуийцар, хIаьта «Предгорный» совхозе — 36,7, Грозненски района «Советская Россия» яхача колхозе 36 центнер хьажкIаш чуера хIара гектара тIара.

Лакхе цIераш яьхача боахамий коллективаи балха опыто хьахьокх, лаьтта лелaдара агротехника божъонаш лерттIа кхоачашйой, хаоттама воча хьалашка а дика хьувкъам кхебе йиш йолга.

СовгIат даькъала дувц

Боккхача безамца, дега чIоагIа тоам хулаш бийшар аз вай хьамсарча парте ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева Дерригдунен Машара Совета президиумо машар хьаллоацарий лаккхара совгIат — Жолио Кюре цIерагIйола «Машара дошо медаль» хьожаярах бола хоам. Дагаух дунен доккхагIа, чIоагIагIа долча мехкий кулгалхошца Леонид Ильича хинна къамаьлаш, США, Франце, ФРГ официальню из хьоашалгIа хилар, цу капиталистически мехкий къахьегамхоша, машар хьаллоацараша боккхача безамца из тIаэцар, дагаух кхерамзле лораярен вIашин цхьана гIулакхаш лелaдарен Европейски пачхьалкхений Совещане цо даь къамаьл. Цу совгIато тешал ду дерригача советски халкъо а шиий низ, хьинар ца кходеш дерригдунен машар чIоагIбара, мехкашта юкъера гIулакхаш хоздара халданза къовсам лоаттабеш хилар дунено бакъдеш хилара.

М.-С. ПЛИЕВ,
писатель.

* * *

Дерригача дунея тIара адамаш санна чIоагIа дог гIоздаьнна хилар тхо цIаккха кIаьд ца луш, КПСС XXIV съезда машара Программа чакхъяккхара хьинар лаьгI ца деш хьавоагIача КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева Дерригдунен Машара Совета президиумо «Машара Дошо медаль» яларах.

Вай мехка меттел дерригача дунеи тIара адамаш машара тIехь болх бе, керда городаш, юрташ хьалъе йиш хулийта хьалаш хьахилийтара тIаберзабаь ба цун хIара дийнахьара болх.

ТIеххьарча шерашка машар чIоагIбалар хьакъехьа дунен тIа доккхий хувцамаш хиннад. Европаи кхыча континенташкарчеи халкъаша вIашин гIулакхаш лелaделга дIахо дегIадоаладара керда хьалаш хьахиннад. Цу дерригача дикача гIулакхаштa юкъе Iалаьмате доккха дакъа лоац Л. И. Брежнева. ДоагIаш цунна деннача совгIато дог гIоздоаккх.

А. АЛБОГАЧИЕВ,
Социалистически Къахьегама Турпал.

* * *

Машар безараша дег тIара къоабалбеш ба Л. И. Брежнева беш бола Iалаьмате боккха, КПСС XXIV съездо тIайийцача машара Программа декхараш кхоачашдара тIаберзабаь бола болх. Дерригача дунен тIа машар беза а тIема духьалара а нах дукха - дукхагIа ба. Цар берригнеша а дег тIара къоабалбаь гIадбаха тIаэцаргба, аз а са новкъосташа а тIайиццача тайпара, хьамсарча Леонид Ильич Брежнева машар бахьан къовсам лоаттаберий эгара дезагIа дола совгIат — Ф. Жолио - Кюре цIерагIара «Машара дошо медаль» яларах бола Машара Дерригдунен Совета президиума сонам. Из деза совгIат доагIаш деннад, из даларах чIоагIа гIаддаха а да тхо, дукхача дезала йоаной. Дег тIара баркал а оалаш цу дезача совгIатаца даькъала вувц хьамсара Леонид Ильич аз а са новкъосташа а.

М. КОТИЕВА,
Грозненски швейно-производственни объединене № 4 йолча цеха болхло, ийслагIча пятилетка ударник.

ДИКА ТОЛАМ БАЬККХАБ

ХIара боахаме хул хьалхашка латта декхараш кхоачаш-дарах дика лоархIаеши тIехьаюсеи участкаш. Ерригача совхозо халкъа боахама план кхоачашъелга дукхагIдолча даькъе хьалха латтача бригадех, фермаех тийша да.

Дукхача шерашка тIехьаюсаш хьайоагIар тха совхоза №2 йола шурий ферма. ХIанз хьалха латтарий мугIарашка яьннай цун коллектив. Хьайбаш лелaдераштa лоаццача хана карагIдаьннaчун итог йича гуш да заведующел коммунист Бачаев Хьамид хьожавнча денз цу ферма гIулакх тоаденнилга.

Эгара хьалха дикача хьокхамашца чакхдаьккхар цу коллективо дIадаха шу. Цу толамаша дегаш ураовттадаь дика чакхдоаккх пятилетка тIеххьара шу а.

Цу ферма гIулакхаша хьахьокх балха хьожабу нах цар пайда дикагIа лургболча, болх лелaбе ховргдараш дIахьежбар мел лоархIаме да. Шийна тIадилла декхар бехктоккаме хеташ дIахьу Х. Бачаева. Лоаццача хана фермера гIулакх ишттa эргадьина тоадалара бахьайни дувцаш цо белгалдоаккх социалистически яхь дика вIаштIехьъяьккха дIаяхьар, шийна тIадиллача гIулакха хIара болхлочун бехктоккам лакхбалар, юххера а хьайбаш кхабари царна Iуналделгеи тоадалар.

Хьайбаш лелaдерий вахара хьалашта йоакхо ю ферме. Дика кийчъяь цIе уголок я. Цу чу хьалтеха доахк социалистически яхье баьннарий хьокхамаш. ХIаранена хов ше хьанца яхь лелаю, цунна карагIдаьннар. Хьалха латтача дояркашта юкъе ба Халжимурадова Сэдаш, Шахидова Зарет, Мусаева Загу, Хатаева Нахапу, кхыбараш.

КПСС XXV съезда сийленца накъабахара хIанзе а дика лард йоллаш ба ферма хьайбаш лелaдераш.

З. БЕРСАНУКАЕВА,
Шалински района «Джалка» совхоза кадрай йоккхагIйола инспектор.

НОВ. Л. И. БРЕЖНЕВНА «МАШАРА ДОШО МЕДАЛЬ» ХЬОЖАЯР

Дерригдунен Машара Совета президиумо решени яьй новкъоста Леонид Ильич Брежнева, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретара, машара тIехьа латтарий болама эгара дезагIа дола совгIат — Ф. Жолио - Кюре цIерагIа «Машара Дошо медаль» ялара хьакъехьа. Из решени хьаккхайкаяьй машара тIехьарча къамий боламий викалий Дерригдунен конференце Дерригдунен Машара Совета генеральни секретара Р. Чандрас. Новкъоста Л. И. Брежнева дезагIа дола совгIат хьожадарца дувзаденна Дерригдунен Машара Совета президиумо баьча соцам тIа йоах КПСС XXIV съездо тIайийцача машара Программа тIа оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара тIаберзабаьн кIаьд ца луш болх барах Л. И. Брежнева, вай заман гIорваьннача деятела дег чура чIоагIа раьза ба машара тIехьа бараш. Соцам тIа белгалдоаккх, дунен тIа кхоккам кIаьдбар духьа, машаре дахара принципаш чIоагIъяр духьа, дунен халкъашта юкъе кхерамзле Iалашъяр а пачхахьалкхенаштеи халкъаштеи юкъе цхьана леладу гIулакхаш дегIадоаладар а духьа лоаттабеча къовсаме Л. И. Брежнева Iалаьмате доккха хьинар долаши кIаьд ца луши хинна хилар. Дукхача даькъе Л. И. Брежнева цIераца бувзабенна ба Европерча кхерамзленеи цхьана гIулакхаш леладарaи йолча исторически Совещане толам.

Л. И. Брежнева деннача совгIато хьахьокх, йоах Дерригдунен Машара Совета президиумо баьча соцам тIа, машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме Советски Союзо къаьстта лаьцача даькъа халкъаша боккха мах беш хилар.

(ТАСС).

ЛАЬТТАН ТIА МАШАР ХИЛИЙТАР ДУХЬА

Дунен общественносто дег тIара къоабалъю КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева Ф. Жолио-Кюре цIерагIа «Машара Дошо медаль» хьожае аьнна Дерригдунен Машара Совета президиумо яь решени.

Из совгIат даларо хьахьокх дерригача дунеи тIарча наха Л. И. Брежнева цо долла хIама чулоацаш йола, КПСС XXIV съездо хьаоттаь машара Программа кIаьд ца луш кхоачашъеш хиларах оали баркал, аьнна хьаккхайкадир «Нью уорлд ревью» яхача журнала редактори американо - советски доттагIала Къаман совета правлене председатела заместители йолча Джессика Смита. ВIашагIкхийттача Штатий халкъо, белгалдаьккхар цо, къаьстта баркал оал Л. И. Брежнева дунеи халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара юкъе цо тIехдаьнна доккха дакъа лацарахи Iовдеш латтача герза кхерам юхатохара цIаккха мел ца луш цо къахьегаш хиларахи.

Лаьттан тIара цIена доггуйла долаш мел бола нах чIоагIа дика хеташи гIадбахаи ба, аьлар цIи хеза французски общественни деятели журналисткеи йолча Женевьева Табуи, КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева совгIат дениа. Дерригдунен Машара Совета президиума решени тIайийцай эгара хьалхарча аргIаина Советски Союзои Л. И. Брежнева шеи кIаьд ца луш, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахаш хилар бахьан долаш дунеи халкъашта юкъерча арене политически климат дикка кIаьдлуш, машар чIоагIлуш, Европе а кхыча континентий а халкъашта юкъе беркате цхьана гIулакхаш леладара керда перспективаш хьаелладуш латтача исторически хана.

Дерригача адамаша къоабалъяь тIайийцай КПСС XXIV съездо оттаяь машара Программеи из кхоачашъеча КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева ше лоаца дакъеи, аьнна хьаккхайкадир Итале воккхача общественни деятела Джорджо ла Пирас. Л. И. Брежнева, вай замалахьарча гIорваьнна воккхача общественни деятела, Ф. Жолио-Кюре цIерагIа «Машара Дошо медаль» ялар машара, дунеи халкъашта юкъера кхоккам кIаьдбара, халкъаштеи пачхьалкхенаштеи юкъе цхьана гIулакхаш лелaдара духьа цо Iалаьмате чIоагIа хьегача къинa бе боагIача тайпара мах бар да. Дукхача даькъе Л. И. Брежнева кIаьд ца луш чакхдоахача гIулакхаша новкъостал дарах толам баьнна йола Европерча кхерамзленеи цхьана гIулакхаш леладаран йола Совещании хиннaчул тIехьагIа бIубенна кхоаненга хьежа йиш йолаш да адамаш.

Дерригдунен Машара Совета президиумо яьча решене итальянцашта дикахетар ду къаьстта а хIанз, Итале президент Дж. Леоне официальни визитаца Советски Союзе хиннача хана. Цо цига яьча переговораша, цхьана кулгаш яздаьча документаша шин мехка юкъерча гIулакхашка керда оагIув хьаелл, машарен дунен халкъашта юкъера кхоккам дIахо кIаьдбарен гIулакха новкъостал ду, аьлар Дж. ла Пирас ший къамаьл чакхдоалаш.

(ТАСС, 24 ноябрь).

ЧССР ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ МОСКВЕ КХАЧАР

КПСС ЦК-ас, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето ехарагIа 25 ноябре официальни доттагIала визитаца Москве кхаьчай КПЧ ЦК Генеральни секретарь, ЧССР Президент Густав Гусак керте латта Чехословацки Социалистически Республика партийно-правительственни делегаци.

Делегацена юкъе ва КПЧ ЦК Президиума член, ЧССР правительства Председатель Любомир Штроугал, КПЧ ЦК Президиума член, КПЧ ЦК секретарь Васил Биляк, КПЧ ЦК член, Словаке КП ЦК хьалхара секретарь Йозеф Ленарт, КПЧ ЦК Президиума член, Чешски Социалистически Республика правительства председатель Йозеф Корчак, КПЧ ЦК Президиума член, ЧССР Пачхахьалкхен плановни комиссе председатель Вацлав Гула, кхыбараш. ЧССР-ен СССР-ен пачхахьалкхений байракхашца егача аэродроме Чехословацки Социалистически Республика партийни пачхахьалкхени деятелашта накъаваха вар КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. В. Подгорный, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь А. П. Кириленко, КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Советски Союза маршал А. А. Гречко, КПСС ЦК Политбюро член, МГК хьалхара секретарь В. В. Гришин, КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, кхыбола официальни нах.

Делегацена накъабаьхка аэродроме бар Москверча къахьегамхой викалаш.

Беза хьаьший бахкара сийна ха оттадир Герзашцарча Iизий кхаь тайпах — гIашлоех, летчикех, морякех.

12 сахьат даьлча самолет Iойосе. Самолета лоамена хьалхашка новкъосташка Г. Гусакига, ЧССР кхыча партийни пачхахьалкхени деятелашка дег тIара, вежарашха моаршал хетт новкъосташа Л. И. Брежнева, Н. В. Подгорне, А. Н. Косыгина, А. П. Кириленкос, А. А. Громыкос, А. А. Гречкос, В. В. Гришина, К. Ф. Катушева.

Советски чехословацки пионераша безача хьаьшашта зизаш лу. Сийлахьча хан начальника рапорт лу ЧССР партийно-правительственни делегацена керте лаьттача Г. Гусакага. ЧССР-ен Советски Союзен пачхахьалкхений гимнаш ек.

Новкъостий Л. И. Брежневи Г. Гусаки сийлахьча ханна хьалхашка гIолла хьадтIехбоал. Столицерча къахьегамхой викалаша чIоагIа тIоараш а тохаш тIаэц новкъостий Л. И. Брежневи Г. Гусаки, ЧССР-ен Советски Союзен кхыбола партийни пачхахьалкхени деятелаш. Шин мехка халкъашта юкъерча доттагIала сийна, КПСС-ен КПЧ-ен сийна ловцаш доах. Новкъосташа Л. И. Брежневеи Г. Гусакеи дег тIара моаршал телар москвичашка, ВIашагIкхетар дезделга сийлахьа ха чакхдаларца кхоачаделар.

Мотоциклистий сийлахьа эскорт улув а йолаш аэродромера новкъосташца Л. И. Брежневца, Н. В. Подгорнеца, А. Н. Косыгинца цхьана автомашинаш тIа а хайше Кремлерча резиденце дIаболх новкъостий Г. Гусак, Л. Штроугал, ЧССР партийно-правительственни делегаце кхыбола членаш.

* * *

Новкъост Г. Гусах керте латтача партийно-правительственни делегаце членаша В. И. Ленина Мавзолее а баха, венок йиллар. Цхьан минута йист ца хулаш латташ ха яккхарца сий деш дагалаьцар цар дунен тIа эгара хьалхара социалистически пачхахьалкхе хьаяьр, дунен пролетарията баьчча.

Партийно - правительственни делегаце Кремлевски пена юхерча Цавовзача салтечун каш тIа венок йиллар, фашизмаца лаьттача къовсаме, лаьттан тIа чIоагIа машар хилийтар духьа шоай вахар дIадениа советски тIемахой сий деш дагалаьцар.

ЧССР-ерча хьаьшашца цхьана бар КПСС ЦК секретарь К. Ф. Катушев, кхыбола официальни нах.

ПАРТЕ, КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН

— Тома, гой хьона, иштта йокъае еза макаронаш, — яхаш цхьан къонача йоIа хьехар деш йоаллар теннача, юкъерча дегIара кхалсаг. Нанас ший берага санна, дог цIена къамаьл дора цо.

— Шоай цIен тIара саг санна кхоачара хет тха берригача болхлошта Тамара Васильевна, — аьлар цох партийни организаце секретара Татаев Лапус. — ХIаьта цунна тха фабриках ший ков а шийна болх берех ший дезал а хет.

Из дар Грозненски макаронни фабрике.

Ер 33 шу да Орехова Тамара Васильевнас халдапза цу цхьан предприяте болх бу. Кхийначул тIехьагIа цо яьккхача ханах дукхагIа яр цига дIаяхай цун. Цу фабрике хьадеш дола цхьаккха хIама дац цунна геттара дика ца довзаш, цхьаккха саг вац из ца йовзаш а цунна ца вовзаш а.

1942 шера фабрично-заводской училище чакхъяьккхачул тIехьагIа нийсъелар из фабрике балха. Кхелета йоI яр цу хана Тамара. Комсомолкас хIаьта дика кхетадора фашисташта духьал къиза тIом беш латтача цу хана болх бе нах эшилга, йилла ха йоацаш, мел эш, низ дIа мел кхоач къа а хьегар.

— Цкъаза наб е а ха тоъанар тхона цу хана, — яхаш дувц Тамара Васильевнас. — Бакъда, оаха, йиIигаша, мел дукха болх бе безаш хиларах дог хайтацар, тIем тIа латта тхоай даьй, вежарий дагабехача дIадоалар кIаьдалар а. ХIанз санна паргIата дацар хогаш тIа, дегIа тIа дувхар а.

Ше дика къахьегаш хиларал совгIа, Тамара Васильевнас шийна балха тIа зеденна дикадар, пайданс дар массаза дIадовзийтад повкъосташка, цо къайла лоаттадац ший толамаш даха вIаштIехьа миштa доал, безаме, камаьрша гIо ду шийгара эшачоа. ЙоккхагIа йола новкъост хиларал совгIа, шоай хьехархо лоархI фабрикерча кхалнаха Ореховах. Из нийса доагIаш а да, хIана аьлча нагахьа кхалсаг яц цига цо балха говзал ца Iомаеш. Царех цхьабараш хIанз йоккха говзал йола, производстве хьалха латта нах а хинна дIаайттаб. Иштачарех ба итт шу совгIа цига болх беш бола прессовщица Наврузова Марем, сушильщица Атабаева Ляля, кхыбараш. ХIаьта цо Iомаяь хьажкIий журвах хIамаш еча цеха бригадир Р. Г. Мулько ший бригада фабрике хьалха лоаттаеш хьайоагIа.

ХIанз Тамара Васильевнас Iомабеш бя къона мехкарий Кадиева Белита, Эскиева Тамара.

Духхьала ший цIи хазийтара, ший сий даккхара, шийна болча пайдана доацаш, коллектива духьа, советски наьха вахар тоадар духьа дерригa ше мел дер хьадеш я Орехова.

Цо ше а цун бригадо а къахьегама хьокхам тел кхычарна. Продукци дукхагIа арахецарал совгIа, тIехь-тIехьа из дикагIа а хулийт.

— Оахош еш йола моллагIа я гараш — макаронаш, вермишель, кхыяраш — оаха хьаю уж юаргйола нах дага а лоаттабеш, — йоах Тамара Васильевнас. — Уж чам болаш хилийтарал совгIа, сага безам тIагIоргболаш хоза хилийта а гIерт тхо. Деша а доацаш, тха балха тIа закон а хинна дIаэттай «Ма-хулла хIама кIеангагIа дIа а дохийташ продукци дукхагIеи дикагIеи арахеца» яха девиз.

ХIаьта къаьстта бехктокхаме хеташ къахьег тха ерригача коллективо укх дукха дика кхаьш дахьаш денача пятилетка тIеххьарча шера.

Иштта я коммуниста Ореховай уйлаш, цун гIулакхаш.

Укх шера сентябрь бутт чакхбоалаш кхоачашйир фабрика коллективо пхе шера план. Дукха продукци елар заданел совгIа, боккха пайда бир, бедал кхойир.

Уж толамаш доахача хьалха латтарех цаI я Ореховай бригада. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 58 шу дизара накъайодаш октябрь бетта задани 160 процент гаргга кхоачашйир цо.

ХIанз парте XXV-ча съезда хьалхарча социалистически яхье кхы а доккхагIа толамаш доах Ореховай бригадас, партеи халкъеи вахаре хула из йоккха событи къахьегама совгIаташца белгалъяккха дага а я.

Тамара Васильевна коллектива общественни вахара юкъе доккха дакъа лоацаш чакхъяьннай. Из дуккхаза а хиннай партийни организаце секретарь йолаш, кхыдола общественни балхаш деш. ХIанз из агитатор я.

Производстве дика къахьегаш, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоацаш Ореховас даьча гIулакхий боккха мах баьб. Советски правительства цунна еннай Къахьегама ЦIеча Байракха орден, Юбилейни медаль.

Дика производственница йолаш санна Тамара Васильевна бокъонца йола цIен-нана а я. Цо бизза коммунистически кхетам луш кхеваьв ший воI комсомолец Сережа. 10 класс яьккхачул тIехьагIа ший да коммунист Калмыков Петр Васильевич волча «Югмебель» экспериментально-конструкторски бюро балха а ваха, цига слесарь волаш къахьегаш ва из.

Ю. ЮСУПОВ.

ЮРИСТА КОНСУЛЬТАЦИ

КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА ЧIОАГIЪЯРА

Коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдара болхлоша, гIулакхерчар тIехь-тIехьа шоаш къахьегама декхараш тешамегIа, хьинарегIа кхоачашде деза, лорае еза къахьегама дисциплина.

Къахьегама дисциплина лораяро эксплуатацех мукъабаьннача болхлоша вIаши деча новкъосталца пайдане социалистически предприятешка, учрежденешка, организацешка къахьегилга Iалашду. ИйслагIа пятилетка кхоачашъяра вай Коммунистически парте оттадаь декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагIбоахаш боахама а профсоюзни а организаш ленински принципашка дIа ма-дехкара къахьегама бувзамаш вIаштIехьдаха декхарийла я.

Къахьегама дисциплина чIоагIъяр дукхача даькъе къахьегама социалистически дисциплина Iалашъяра методаш бакъахьа лелаярах тийша да. Къахьегамах долча законодательства основаша, дIачIоагIъю къахьегама дисциплина Iалашъяра йола керттера методаш. Основой 52-ча статья тIа йоах: «Къахьегама дисциплина предприятешка, учрежденешка, организацешка Iалашъю гIулакхаца къахьегам лоархIаш хиларца. Цхьаьца болча, методаца, цул совгIа тешаме дика къахьегарах йоощрени еш хиларца. Цхьаьца болча, шоай балха тIа тешам боацача болхлошта банза баргбоацача моттигашка дисциплинарни а общественни а бехк бу». Основашка эггара хьалха белгалдоакхх дукхагIболча советски наха кхетамца къахьегама дисциплина лораеш хилар, хIана аьлча къахьегам царна тIехь-тIехьагIа шоай вахаре ца хилча даргдоаца хIама а хиле дIаоттандаь.

Къахьегама социалистически дисциплина лораяр керттерча даькъе кхетам, хьехам балара методаца Iалашду. Цу метода чуйоагIа дисциплина лораяра, лакха кхетам балара, общественна хьалхашка бехктокхаме хетийтара, къахьегамца коммунистически отношени хилийтара тIаерзаьйча мероприятей бIарчча комплекс. Кхетам балара метода чудоагIа къахьегама коллективашка, общественни организацешка идейно-политически, культурно-кхетамбалара болх бар, социалистически яхь шерра йоаржаяр, новаторий, производствана хьалха латтарий опыт шерра йовзийтар.

Кагирхошта къахьегама кхетам балара формаш тайп-тайпара я: къахьегама книжка карайуш болхлошта юкъе дIаэцар, кагирхой къахьегама ветеранашца вIашагIкхетар, хьалхара алапи торжественни хьалашка дIададалар, къахьегама рапорташ, кадровни болхлоша къонача болхлошта шефалдар, иштта кхыдараш а. Къахьегама дисциплина лораяра лоаттабеча къовсаме керттера лоархIам къахьегама коллектива хьалха латтача партийни организацега ба. Цун декхар да къахьегама дисциплина чIоагIъяра боахама кулгалхоша, профсоюзни, комсомольски, кхыйолча организацеша беш бола болх вIаштIехьбаккха.

Къахьегама дисциплина лораейтара, производства общественни эффективность лакхъяра боккха лоархIам болаш я балха тIа толамаш дахарах поощрени яра методаш лелаяр. 55-ча статья тIа поощрени яра методаши цар порядоки Iодагаръяь я. Основашка юкъейоалаяь социально-культурни, жилищно-бытовой гIулакх даран льготаш телараx йола лоархIаме положени. Поощрене методаш материальни моральнии хиларах тарра скъалу. ТIеххьарча хана дегIабенаб моральни стимула лоархIам а.

Низ бара метод къахьегама дисциплина телхаеращца лелаю. Къахьегама дисциплина телхаерашта духьала низ бара метод лелаяь ца Iеш общественни бехк бара мераш а лелаю. Масала, администраце дисциплина толхаярах дола дош новкъостий судага е общественни организацега дIалу. Администраце бехкбара мераш 56-ча Основай статья тIа дIаязъяь я. Шоай чулоацамга диллача уж екъалу морально-правови: замечани, выговор, строги выговор; материально-правови — кхаь беттага кхоачаш алапи кIезигагIа долча балха тIа ваккхар, даим къахьегама дисциплина телхаеш хиларах балхара дIаваккхар.

Къахьегама дисциплина лораяра къовсам лоаттабу бIарчча коллективаша, предприятеша. КПСС XXV съезда накъаболхаш къахьегама башха-дика масалаш гойт цар. Царех я «Сунжанефть» мехкдаьттен гази чакхйоаха управлени, СССР 50 шу дизара цIерагIара грозненски химкомбинат, «Электроприбор» завод, иштта кхыяраш.

Ш. АУШЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура юкъарча тIахьожама отдела прокурор.

Коммунисташа хьалхле а лелаеш

ХIанз чакхдовла гаргакхоачаш латт Нохч-ГIалгIай пач чахьалкхен цирк чухургдола цIа хьалдара балхаш. ГIишлошъеча участка начальника В. А. Дохблата дуэц:

— Дукха тайп-тайпара дика коллективаш я ер башха-дика гIишло хьалъеча хьаьнала къахьегаш. ХIаьта а са белгалъяккха безам ба къаьстта хьинаре болх беш йола № 4 йолча гIишлои-монтажни управленера отделочникий бригада.

Цунна керте латт коммунист Федор Степанович Войтович. 1959-ча шера вIашагIъеллай из йоккха йоаца интернациональни коллектив. Цу хана деяз нах хайра тIера ца боалаш хьа а йоагIа.

Тха къамаьла юкъевеначa плотника В. М. Лисовске тIатох:

— Тха бригада цхьа дезал санна барт тайна коллектив я, дерригa а гIулакхаш вIаши гIо-новкъостал деш къестаду оаха, вешта аьлча доагIа дика а кхоача халo а юкъа я тха. Нагахьа санна тха цхьан новкъостагара цхьа гIалат доале, бригадерча хIаране ший дар санна тIаэц из. Сона хетачох, из да тхоах цхьа коллектив хьаер а.

ДукхагIча даькъе цудухьа ше вIашагIъаллача хана деяз болхлой дукха хувца ца луш хьа а йоагIа из. Иштта ха хьакхаьчача Советски Эскара мугIарашка шоай декхар кхоачаще бахар тха къона болхлой Сиднев Юрий, Мирзоев Iалаш, Комаровский Владимир. Цудухьа ши шу даьннaчул тIехьагIа берригаш а бригаде юхабахкар уж.

Цу коллективе дерригa а дика гIулакхаш дIалоладераш коммунисташ ба, уж ба новкъосташта масал а телаш толаме къахьегараш. Ховш мадий таханара болхло хаддаза кердадар довза, дешарах пайда эца гIерташ хила везилга. Из дика кхетадеш ба укхаза дукхагIбараш. Иштта коммунист Базуркаев Висит академика Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института механически факультета заочни отделене 4-ча курсе деш ва. ХIаьта КПСС член волча, Лисовске Виктора 1971-ча шера Кълибаседа — ХIирий гIишлошъяра техникум чакх а яьккха, хIанз мастералла болх бу. Волгоградски гIишлошъяра техникума заочни отделене студент ва плотник Гринев Николай.

ХIанз КПСС XXV-ча съезда даха ма-доаггIа накъадахара тIехь яьржача социалистически яхьа юкъе а яха вай город хозагIа ергйола гIишло хьалъеча хьинаре къахьегаш я Ф. С. Войтовича бригада.

З. МУХАДИНОВ.

СУРТА ТIА: хьалхле лелаю отделочникий бригадера коммунисташ (аьрдехьара аьттехьа) В. М. Лисовский, В. А. Барзукаев, Ф. С. Войтович, Н. В. Гринев.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча

Совета Президиуме

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕШТА — СОВЕТИЙ ЙОАКХО

КПСС XXIV-ча съезда, парте обкома Х-ча пленума решенеш кхоачаш а еш къахьегамхошта коммунистически кхетам балара цхьабола болх баьб Урус-Мартановски района культурно-просветительни учрежденеша. ДукхагIа хиннай патриотически, интернациональнии атеистически темаех йола мероприятеш, цхьадолча даькъе лакхбеннаб цар идейни боарам. Иштта укх карарча шера хьалхача ийс бетта клубашка, культура цIеношка, библиотекашка чакхъяьхай «Со Советски Союза гражданин ва», «Ленински парте мугIарера бараш» «Ленин хIанз а дийна мел барел дийнагIа ва», «Хьувкъамо дикагIбарий цIераш йоах», «КПСС XXV-ча съезда — хьинаре къахьегамI», «Медицина дына духьаларча къовсаме» яхачеи кхыйолчеи темаех йола тематически сайренаш, вIашагIкхетараш, багахдуаца журналаш, диспуташи кхыйола мероприятеши. ДукхагIа еша баьннаб общественно-политически и дына духьаларчеи темаех йола лекцеш а докладаш а.

Лекционни культурно-просветительни балха тIа теркалъю бахача наьха яьина хаи цар юкъарча дешара боарами. Чакхйоах кхелетараштеи кхалнахан хетаяь лаьрхIа йола хаттарийн жопийн сайренаш, диспуташ. Иштта укхаза хиннад Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь кинофестивалаш. Районни кинотеатре вIашагIъеллай политически информаце клуб.

Цунца цхьана къахьегамхошта коммунистически кхетам балара болча района культура учрежденей балха юкъе цIенхаштта дола кхоачамбоацараш а да.

Царна теркам тIабохийт цу дешах дола Урус-Мартановски райисполкома председателя Л. Т. Миназова доклади Лакхехьарча Совета халкъа образоване, культуреи спортеи массазарча комиссе председателя В. А. Янгульбаева содоклади йийцача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо.

Лакхехьарча Совета Президиумо белгалдаьккхар къахьегамхошта коммунистически кхетам балара дешаш хIара юртарча клуба, культура ЦIен, хIара библиотека балха юкъе керттера дешаш а хинна дIа ца эттaлга. Цар хIанз а тIехь дизза кхоачашдац юртарча политически культурно-массови балха центрий декхараш. Лоха ба чакхйоахача мероприятей организационни идейно-политически боарам, царна кIезига юкъеоз бахаш бола нах. Райисполкома культура отделои районни культура ЦIен методически Советои кIезига хIама ду клубай, библиотекай балха боарам лакхбара, царна эшаш дола методически практически гIо дац.

Культура цIеношкеи клубашкеи района кулгалхой нагнаггахьа мара хилац къахьегамхошцеи деша багIача кагирхошцеи вIашагIбетталуш, кхоачам боллаш яц укхаза бахача наха патриотически, интернациональни, атеистически кхетам балара массови мероприятеш. Ледара ба националистически дынен тIехьадисараш доахкача къаьст-къаьста болча нахаца беш бола кхетам балара болх а. Районе хIанз а тIехь йолаш я шоай гIулакх деш йола дын тоабаш. Кхоачам хилал бац бахача наха, къаьстта кагирхошта, юкъе беш бола правови кхетам балара болх.

Культура отдело, культура цIенай, клубай кулгалхоша, юртий Советаша ма-доаггIа теркалдац гойтара агитаци кердайоахаш тоаяра гIулакх а. Культура учрежденей болхлоша кIезига хIама ду самодеятельноста мугIараш шердара, активистий хьинарах пайда эцара. Бахача нахах 20 процент бараш мара бац библиотекашка дIаязбенна. ХIаьта библиотека болхлой шоаш нагнаггахьа мара хилац кхашкарча станашка, бригадашка, кхоачам болаш яц цар чакхйоаха книжкаш дешарай конференцеш.

Райисполкомо, къахьегамхой юрташкарча Советий исполкомаша, хIаьта иштта района совхозаша ма-боаггIа теркам тIаахийтац юрташкарча культура кхуврчий материальни база чIоагIъяра. Ремонт йIаьхьаярах тоъал дукха ха я болх ца беш Гех тIара культура ЦIа, Красноармейски Грушевскойн юртара клубаш латта.

Райисполкомои культура отделои кхоачам хилал теркалдац культпросветучрежденеш кийчо йолча кадрашца Iалашъяра дешаш. Цудухьа каст-каста хувцалу укхаза культура болхлой. Иштта райисполкомои юртий Советашеи шоай сессешкеи заседанешкеи нагнаггахьа мара дувцац культура учрежденей балхах, цунна эсала тIахьожам а лоаттабу, царгара доагIар хьа а дехац.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме белгалдаьха кхоачамбоацараш дIадаха декхарийла яьй къахьегамхой депутатий Урус-Мартановски районни Совета исполком. Овлангара тоаде деза культура учрежденеша къахьегамхошта коммунистически кхетам балара беча балха кулгалделга, дерригa культура цIенош, клубаш, библиотекаш хила ма-йоаггIа юрта беча политически культурно-массови балха центраш хургйолаш лакхбе беза цу балха идейно-политически боарам.

Къахьегамхой депутатий районнии юртийн Советий исполкомий, культурно-просветительни организацейи учрежденейи теркам къаьстта тIабохийт бахача наха патриотически, интернациональни атеистически кхетам балара, дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхаща къовсам лоаттабара. Цу хьакъехьа дукхагIа пайда ийбе беза наха юкъерча массовии къаьст-къаьстаи беча балха тайп-тайпарча формаехи методаехи. Хаддаза вахара юкъехьа деза керда обрядаш цIейш.

Къахьегамхой депутатий районни Совета тIадиллад культурно-просветительни учрежденей кадраш хьахаржар, уж балха тIа дIанийсъелгеи царна кхетам балари тоадар, шоай заседанешка каст-каста культура учрежденей, кулгалхой отчеташка ладувгIар, культурно-массови мероприятей планаш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабар, цар балха эшаш дола гIо дар.

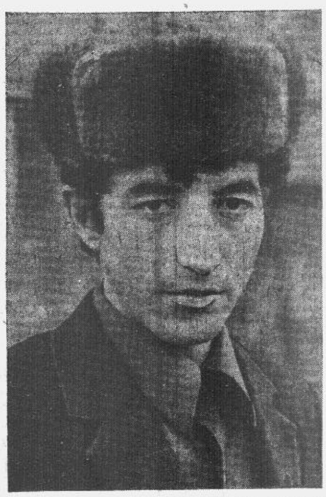
КОМБИНАТЕ ЭГГАРА ХЬАЛХА

СССР 50 шу дизара цIерагIара Грозненски химически комбинат вай республика мехкдаьттахимически промышленноста флагман хинна ца Iеш КПСС XXV съезда сийна яьржача социалистически яхье а хьалха латташ я. Цун коллективо продукцеиа реализаци яра план эггара хьалхарчарца кхоачашъяьй. Укх деношка ерригa технологически сменаш советски коммунистий аргIанарча форума сийна хьинарерча 25 къахьегама вахте этта латт — мехка коммунистически парте хIара съезда — кIира йола хьинарера вахта.

Царна юкъе хьалха латтачарех я № 16 йолча цеха коммунист Сафонов Александр Васильевич керте латтача «А» смена коллектив. Цо комбинате эггара хьалха кхоачашъяьй пхе шера производственни задани.

КПСС XXV съезда къахьегама вахте эттача смена коллективо дош деннад хIара сменагIа нормаш тIехкхоачашъе. ХIара денна доахача къахьегама толамаша къаьгга хьахьокх из ший деша да хилар. Цхьан вахтагIа цо арахец 125—130 тонн гидроперекись дийнахьарча нормагIа арахеца дезаш дар 115 тонн мара доацача. Из да дуккхача къамех нахах латтача коллективо хьинар кхо ца деш къахьегаш хиларах хьахулаш дар.

Е. ИВАНОВ.

ИйслагIча пятилетка тIанийца социалистически декхараш соахка апреле кхоачашдаь, цу хана деяз иттлагIча пятилетка чотах къахьегаш хьавоагIа Назрановски района «Электроинструмент» завода токарь къона коммунист Эльджоркиев Iаддал-Разак. Ший новкъостaша XV республикански комсомольски конференце делегатал хоржав из.

СУРТА ТIА: пятилетке хьалха латта токарь Iа.-Р. Эльджеркиев.

Т. АРЧАКОВА сурт.

КПСС XXV СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

МАШАР БЕЗАЧА ДЕРРИГАЧА НИЗИЙ ПЛАТФОРМА

Центральни Комитето XXIV съезда яьча Отчетни доклада тIа КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева хьакхайкайир Советски Союза арахьара политически никъ массе оагIорахьара хьахьокхаши ше чакхйоахача юкъагIа машара Программа аьнна цIи дIаяхаи йола программа. Дунен халкъашта юкъе лелача гIулакхий ерригa оагIош практически чулоацаш йолча советски машара Программо эггара хьалхарча аргIанара декхараш а лаьрхIа хьаоттадаь Къулба-Малхбоалеи Азереи Гаргарча Малхбоалерен тIема кхуврчаш дIадоахилга а цигара гIулакхаш политически наькъаца нийсхонагIа къоастаделга а, европейски континенте машаргахьеи цхьана гIулакхаш леларгахьеи дасташ гола тоха торо Iалашъелга, герз дIададжкхара, дунен тIа юхейиса колониальни режимаш дIаяхара тIаерзаяьча мероприятей шерра комплекс чакхйоаккхилга, расизманеи апартеиданеи духьала къовсам лоаттабелга, машаре яхара принципий лардa тIа пачхахьалкхенаша массе оагIорахьара машаре цхьана леладу гIулакхаш вIаштIехьдоахилгеи дегIаккхувлилгеи, и. кх. дI.

Хана тохкамах чакхъяьннай машара Программа. Тахан, из программа тIанийцачул тIехьагIа диъ шуи ах шуи даьннача хана, цун керттера положенеш чакхйоахаш хиларца дог гIоздоаккхаш йола итогаш е а хIанзле чакхдаьхача хIамаша дунен арене дикача лоархIаме хувцамаш хиларга кхоачаваь хилар бакъде а йиш йолаш да.

Сона, европеец се хиларах тарра, эггара хьалхагIа ала ловра чакхъяккха аьнна Советски Союзои социалистически содружества кхыча мехкашеи хьаоттаяь идея машара Программа тIа чIоагIъяь хинна Европерча кхерамзлененеи цхьана гIулакхаш леладараи йолча Совещане хьакъехьа. Пачхахьалкхенашта керте латтараш укх шера Хельсинке вIашагIкхетарца чакхъяьннача ерригача Европа юкъарча Совещане решенеша дIадахача хIамай итогаш ю, хIаьта цу цхьан ханна дIахо дIахьалхашкахьа ахара керттера никъ а гойт. Хельсинке решенеш — сатийна дIавижа мегаргвола базбарий мотт бац. Совещане ТIеххьара акт Европерча меттел, деррригача дунен тIарча а. машар безачеи прогрессивнии низашта шоай гIулакхаш чакхдахара бола хьехами программеи хинна дIаэттай Европе машар чIоагIбаь йолча пачхахьалкхенаша цхьана гIулакхаш леладара правилаша дерригача

«СОВЕТСКИ СОЮЗА МАШАРА ПРОГРАММЕИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДЕГIААХАРИ» ЯХА АПН АНКЕТА

халкъешта новкъостал дергда — Европейски континенте а цун доазонел арахьа а — машареи дика лоалахой долаши дахара, хIана аьлча дуне декъа йиш йолаш дац.

Лакхе аз аьнача тайпара, машара Программо хьаоттадаьча эггара хьалхарча аргIанарча декхарех эггара хьалхардар Къулба-Малхбоалеи Азереи Гаргарча Малхбоалерен тIема кхуврчаш дIадоахилга дар. Индокитая халкъаша яьха коталонаш — эггара хьалха цар шоаш хьийгача къих хьахиннар. ХIаьта цу цхьан ханна империалистически агрессена духьала цу халкъаша лоаттабаьча къовсаме дикка дакъа лацар хилар истoре чухь шийна нийса кхы цхьаькха йоацаш дIайолаяь дунен деррригача мехкашкарча дерригача прогрессивни низаша цар оагIув хьаллацареи царца солидарность лелаяреи кампанех. Раьза хинна бакъде йиш йолаш да, Къулба-Малхбоален Азера тIема кхуврч дIабаькха хилар а хIаьта цу районера гIулакх политически наькъаца къоастаделга бокъонца машара Программа маIанеи дешагеи хьежжа,

«агресси качъяхача пачхахьалкхенийн халкъийн законни бокъонаш лархIара ларда тIа» чакхдаьккха хилар а.

Машара Программа тIа хьоахаяьча дунен тIарча цхьаькха «лотаеннача моттиге» — Гаргарча Малхбоале из хIанз а лаь даьннадац. Цхьабакъда машара низий хIаьта а шоай тIахьожама кIал лаца вIаштIехьдаьннад цига лотаенна цIи. Укх гаргарча хана, машара Программа тIа дIаяздаь ма-хиллара, ВIашагIкхийттача Къамий Организаце торонех а пайда ийца царга из йоаюларгхиларга догдаха мегарпда.

Машара Программа тIа белгалдоакх юхейиса колониальни режимаш дIаяхара хьакъехьа ВIашагIкхийттача Къамий Организаце яь решенеш йизза чакхъяхар лоархIаме хилар. Цу наькъа тIа кIезига хIама даьлац. Къамий кортамукъален боламо укх тIехьарча хана даьхача эггара доккхагIдолча толамех цаI — эггара къаьнагIа йолча колониальни империех цаI — португальски империй йохар. ДегIаухача пачхахьалкхенаша дунен политикана юкъе лоаца дакъа дикка доккхагIа хиннад.

Империалистически гIозараша бокъонна йиш еха дувц «ООН-ерча дукхагIчар террора» хьакъехьа. Гучох, царна мегаш дац дегIаухача мехкий викалаш ВIашагIкхийттача Къамий Организаце цу мехкий бокъонаш хьабара а доацаш гIулакхашца чакхйоахилга вIаштIехьдаккха гIертилга. Циггара бIаргагуш да низий соотношенена дунен арене антиимпериалистически низашта пайдана долча оагIорахьа хинна лоархIаме хувцамаш.

Сона, прогрессивни малхбузенгерманский общественноста мугIарашка машар бахьан долаш къовсам лоаттабеш вола ФРГ граждании хиларах тарра, къаьстта дега хьашт долаш я къовсам тIа дола д. Iаш дунен халкъашта юкъерча вахара законаца къестадара низ юкъе ца баккхеи из юкъе боаккхаргхилара кхерам тIа ца тувсеи дош луш йола машара Программа тIара положени. Цхьан оагIорахьара Советски Союзаи Европерча кхыча социалистически мехкаштеи вокх оагIорахьара ФРГ-енеи юкъерча гIулакхашта юкъе укх тIеххьарча шерашка тоъал доккхача даькъе из принцип бокъонца чакхйоахаш я. Из бакъдеш да, масала, кулгаш яздаьи ратификаци яьи дола Московски договор, ФРГ-енеи ГДР-аи юкъерча гIулакхий лардех дола Договор, хIаьта иштта эггара саготагIа йола — дунен халкъашта юкъера проблемаш дуккхача оагIоша цхьана къестае йиш хилар хьахьокха йола Малхбузен Берлинах лаьца яь йиъ оагIорахьара соглашени.

Бакъдар аьлча, мукIарал де доагIа, цу деша ФРГ политика хIанз а бокъонца лерраIен хьалан ца лелаеш хилар. Цу вай дийцача документаштеи ерригача Европа юкъарча совещане ТIеххьарча актаней кулгаш а яздаь, Бонно цу тайпара щий арахьарча политико лерхIар да аьнна хьакхайкадаьд кхохкам кIаьдбар. Цхьабакъда, цу цхьан хана федеральни правительство чурча реакце тIехьара тIа беча низагIа алхха цу нийсача наькъа тIара йоах каст-каста. Кхоачам ба Малхбузен Германе герз хьадарга дIаухийта ахчеи ФРГ дакъа ца доаллача Малхбузен Берлине «Федеральное присутствие» оалаш яр шеръе Бонн гIертари, историе къоастадаь даьина «Германски дош» оалаш дар «гуччахьа латтийта» гIертар, пачхахьалкхен бюджета чотах реваншистски союзашта деш дола новкъостал, дукха кхыдараш дагалохийтача. ХIаьта а белгалдаккханза даргдац, советски машара Программо, из кхоачашъеш хиларо тха мехка а деррригача политически вахара дикача оагIорахьара чIоагIтIа влияни яь хилар.

Дерригача дунен масштабе дIахо бодаш латт прогрессивни, демократически, антиимпериалистически низаштен реакце низаштен юкъера къовсам. Цхьабакъда цхьаькха а да гуш: тIема кхерам белггала кIезигбенна ца Iеш, тIехьашка а кхессаб, машар лоаттабара перспективаш дуккха а тешамегIа хулаш йоагIа. Адамленна хьалхашка латтача декхарех цхьаккха а къоастадуургдац тIемага. Из гуччахьареи къарде йиш йоацеи бакъдар хIанз харцде йиш йолаш бац Малхбузен политически лидераш а. Цудухьа къаьстта лоархIаме хул советски машара Программа тIа хьахьекха герз дIадаккхара деша деррригдунен конференци гулъяра, тIема низашца вIашдухьала этта латтар къаьстта кхераме долаш йолча районашка, эггара хьалха Центральни Европе, герзашцара низаши герзаши кIезигделга Iалашдара, ядерни герз долаш йолча ерригача пачхахьалкхенаша ядерни герз дIадоаккхаргдола гIулакх дара, дунен тайп-тайпарча районашка ядерни йоаца зонаш хьае новкъостал дара беш бола тIахьехам.

Ха — эггара бакъ вола судахо. Цудухьа КПСС XXIV съездо машара Программа тIанийцачул тIехьагIа дIадахача шерашка юха хьежача бакъде йиш йолаш да, дуне прогрессивно дегIаахара боккъонца эшарашка из эггара дикагIча тайпара тарлуш хилар. Цхьа бахьан доацаш дац машара Программа эггара шерагIа дола машар беза низаш шийна тIехь вIашагIкхийтта платформа а хинна дIаоттар. Адамий истори хьа мел доагIача хана цIаккха а хиннац цхьан мехка арахьара политически программа белларa низ болаши шереи хьаллаьца а селлара лоацача исторически хана цунах иштта доккха беркат даьнна а моттиг.

Арно БЕРИШ,
Немецки машара союз яхача парте директората член.

(АПН).
Бонн.

ТЕПЛИЧНИ БОАХАМЕ

— Ер ба-кх тха боахам, — аьлар Грозненски района «Тепличный» совхоза керттерча агрронома Рыбалкин Андрея, пленкашцеи кизгашцеи къайла теплицаш тIайола доккха кха хьа а гойташ. — 8,2 гектар лаьтта дIалоац теплицаша, хIаьта тха коллективе кхо бIаь саг ва. Болх мишта бу аьлча — дика бу.

Бакъда, дика болх бу теплицай боахам лелабеча коллективо. Баьцадаараш кхедара, уж дохкара пятилетка план цу коллективо республике массарел хьалха кхоачашйир. ХIанз совхоза болхлоша Грозне бахача къахьегамхошта хьакхухьийта баьцадаараш ийслагIча пятилетка планал совгIа кхедаьраш да.

Дика дегIаенай «Тепличный» совхоз ийслагIча пятилетке. Совхозе кхееча баьцадаарий культурех керттера яраш нарсаш я. Массехк шу хьалха теплицай цхьан квадратни метра тIара юкъера лаьрхIача 7—8 килограмм нарсаш чуэцаш хиннаяле, хIанз 13—14 килограмм чуэц. ХIаьта теплицашка болх беча дикагIболча къахьегамхоша кхы а дукхагIа чуэц.

1973 шера 5430 центнер баьцадаараш дехкар совхозо паччахьалкхенга, хIаьта укх шера итт бетта дехкараш — 9770 центнер да.

— Шу чакхдалалехьа кIезигагIа дале кхы а 1500 центнер баьцадаараш дохкаргда оаха, — йоах А. Рыбалкиша.

Укх шера теплицай хIара квадратни метра тIара 14 килограмм нарсаш чуэца лерхI совхозе. ЛаьрхIар кхоачашде торонаш а я. Цунна дола тешал да дикагIболча болхлоша гойта хьокхамаш. Иштта, хьалхара шу дац баьцадаараш кхедеча Озаева АсмаIас, Марченко Надеждас, Арсамерзуева Тамарас теплицай хIара квадратни метра тIара ткъаь шиъ килограмм нарсаш чуэца.

Геттара раьза а болаш дIалу цар шоай балха опыт кхыча баьцадаараш кхедерашта.

Пятилетка шерашка дукха дика болхлой хьахиннаб совхозе. Шоай балха говзал лакхъяьй бригадираша З. Рыбинас, И. Бачинске, Л. Мизаевас, Г. Андреева, Х. Мадаева, А. Романовас, А. Сорокоумова.

Теплицашка къахьегача хIара болхлочо, механизатора шоашта ховр, низ дIакхоачар ду ма-могга дукхагIа хьувкъам кхебе, къахьегама овсарле лакхъе гIерташ. Цу гIулакхо дикка пайда а бу совхоза.

Соахка совхоза 21 эзар сом пайда хилар, укх шера кхы а дукхагIа хургба.

Халданза йоакхо ю совхоза специалисташа хьувкъам алсамбаккха йиш хулийта дикагIйола балха опыт производстве юкъейоалаяра. Агрохимически анализ яьчул тIехьагIа кхоачамболлаш хьоанал йоацача лаьтта минеральни е органически удобрени юлл. Хьалха цхьап саго 500 квадратни метр мара теплицаш лелаяь еце, хIанз 750 квадратни метр лелаю.

Баьцадаараш кхедарга дIабода мах лохбара доккха гIулакх да теплицаш лаьттан кIалхара доагIача дIайхача хица йIохъяр. Артезиански гIуш а яьккха хьатIадоаккх лаьттан кIалхара дIайха хий.

Шоай боахамерча хьалха латтача къахьегамхой опытал совгIа вай мехка кхыча моттигашка болх беча дикагIболча баьцадаараш кхедерий опыт а хьаIомаю. Баьцадаарий хьувкъам алсамбаккха йиш хулийтача кердача опытага хьажа баха Московски областа «Марфино», «Белая дача», Горьке цIерагIча «Московский комбинат» яхача баьцадаараш кхедеча совхозашка, Кисловодскерча экспериментальни боахаме хиннаб «Тепличный» совхоза специалисташ, баьцадаараш кхедераш.

Республике эггара хьалхара специализированни боахам ба вай ювца совхоз. ХIанз пига хьаеш латт 30 эзар квадратни метр дIалоаца керда теплица. Кхоъ гектар лаьтта Iан замалахьа баьцадаараш кхеде йиш хулийта йоккха майда я. ТIехь тIайоагIала хана кхы а шербе лерхI совхозе тепличнии боахам.

Ший болхлой хьабовзийт бригадира Рыбина Зинаида Игнатьевнас.

Арсамикова Забу. Дукха ха йоаццаш нарсаш кхееш яр из. Нарсаш кхеяра план тIехкхоачаш а яь, хIанз помидораш кхееш я. Дика кхею Забус из культура а. ХIанзле цхьа тонн помидораш дIаеннай цо мах беча организацешка. ХIаьта хьувкъача помидорашка хьежача, шеко яц укх шера хьалхашка латта дехкараш Забус кхоачашдергхиларах.

— ХIара квадратни метра тIара ткъо килограмм чу а ийца пачхьалкхевна планагIа ши тонн помидораш дIаяла езаш я со, — йоах Арсамикова Забус. — ХIаьта аз лаьрхIад хIара квадратни метра тIара 20,5 килограмм помидораш чуя.

ХIанз магазинашка керда хоха буц эпа йиш йолаш хиларах Арсамерзуева Тамарийна баркал ала дезаш ба Грозне баха нах. ПланагIа 30 тонн хох дIабала безаш я из мах беча организацешка. Цхьабакъда, КПСС XXV съезда сийна план дукха тIехкхоачашъе лерхI Арсамерзуевас.

КПСС XXV сезда шоай къахьегама совгIаташ кийчдеш ба Озаева АсмаI а, Хинизова Яла а, Тутушева Хеда а, Шапаева Совдат а, Юсупова Боска а, дукха кхыбараш.

Е. КАРПОВ.

«Грозэнерго» районни энергетически управлене предприятешта юкъе хьалха латтачарех я Грозненски объединении ТЭЦ-а № 3 йолча электростанце коллектив. Республикански Сийлен доска тIа йихьай из. Укх шера шоллагIчен кхоалагIчен квартале вIаштта цунна еннай «Грозэнерго» карара кара тела ЦIе байракх. ХIанз сквозни сменаш хьинаре къахьегаш я вай мехка триллионни киловатт-сахьат электроэнерги яккхара лоаттабеча къовсама юкъе дизза дакъа лацара. Иштта къахьегарах ханал хьалха кхоачашъяьй электростанце энергетикаша пхе шера план. Уж толамаш доахача хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я станце ветеран, башха дика производственница Рябцева Вера керте латта смена. Дика кулгалхои наставники лоархIаш я Вера Ивановна.

СУРТА ТIА: смена начальник В. Рябцева хьехар деш я комсомолкана лаборантkана Н. Тарусинана.

Е. МАЛОВА сурт.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯР — КЕРТТЕРЧАРЕХ ЦАI

КПСС XXIV съезда программа тIа белгала ма-даккхара халданза къахьегама овсарле лакхъяр социалистически накоплений керттера хьаст ба. Къахьегама овсарле лакхъярах тийша да дIахо а къахьегамхой материальни хьалаш тоадар, болхлой алапи лакхдалар. Дукхача хIамаех тийша да къахьегама овсарле лакхъяр: технически, организационни, экономически, Iалама, кхыча факторех. Из доархIаме хьокхам лакхбара керттера резерваш я прогрессивни технологии, дикагIйола методаши, автоматизировании системаши производствана юкъекхахьар, бедал тIа-тIа дикагIа хилийтар, керда техника производствана юкъекхувлар, производствана комплексни механизаци яр, къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккхар, кхыйола резерваш.

Грозненски химически комбинате халданза йоакхо ю къахьегама овсарле лакхъяра. ИйслагIча пятилеткагIа къахьегама овсарле лакхъяра оттаяь хиина задани толамца кхоачашъяьй комбината коллективо. 1971—1975 шерашка къахьегама овсарле 32,4 процент лакхъе езаш хиннача цун боарам 1974 шера 35,1 процентага кхаьчаб.

ИйслагIча пятилеткагIа йолча контрольни цифрех товарни продукци арахецара а из маьхала яккхара а пхе шера план укх шера 16 августа кхоачашъяьй комбината химикаша. Ер шу чакхдалалехьа тIайоагIача пятилетка календарагIа арахецаргья 45 миллион сома маьха химически продукци, цох дийлагIа дола дакъа кхояьча бедала чотах арахецаргья.

Арахеца керттера продукци 1970 шера арахецаш хинначул 1975 шера дукхагIа арахец: фенол 31 процент, этилови синтетически спирт 13,2 процент, полиэтилен 75,6 процент, еррига арахеца продукци 30 процент гаргга тIакхийттай. БархIлагIча пятилеткагIа арахийцачул 120,5 миллион сома маьха продукци дукхагIа арахецаргья укх пятилеткагIа, хIаьта беш бола пайда 69,5 миллион сом дукхагIа хургба. Цхьан сома маьхерча керттерча производственни фондашка арахеца валови продукци 13,5 процент тIакхийттай.

Укхаза белгалдаккха дезаш да арахеца продукци дукхагIа хилар духхьала къахьегама овсарле лакхъяра чотах хьахинна хилар. Комбината коллективо доаха башха-дика къахьегама толамаш керда производственни мошносташ болх бе а ца йолайолийташ паччахьалкхен капитальни вложеней чотах арахецаш я. Хьинар кхо ца деш творчески къахьегача предприяте специалисташеи болхлошеи шоай средствай чотах чакхъяьхай производство эргаяккхара, цун эффективность лакхъяра, арахеца продукци дикагIа хилийтара тIаерзаяь мероприятеш.

Ер пятилетка йолаелча денз комбинате чакхъяьккхай йоккха 150 мероприяти, цар паччахьалкхенна йиъ миллиони 700 эзари сом пайда баьб. Феноли ацетони арахецача цехашка вIашагIъеллай йоккха ши агрегат. Царех цаI я алкилат екъаш, шоллагIъяр окислени еш, фенол цIендара йола метод а юкъейоалаяьй. Цунца цхьана эргайоахаш хийцар технологически процессаш а.

Синтетически этилови спирта производстве вIашагIъеллай йоккха пирализа пийшк, тоадаьд кирогаз кийчъелга, спирта узлана реконструкци яьй. Полиэтилен арахецача производстве юкъейоалаяьй халданза катализаторни комплекс арахецара йола схема, этилена полимеризаци яра йола агрегаташ эргаяьха тоаяьй, йоккха къахьегама овсарле йола керда оборудовани оттаяьй, арахеца полиэтилен дикагIа хилийтара йола керда процесс юкъейоалаяьй.

Iилма-технически прогресс елга сихдара, процессаши оборудовании эргаяьккха тоаяра лоаттабеча къовсаме дизза дакъа лоац комбината рационализаторашеи изобретателашеи. Ер пятилетка йолаелча денз цар кийч а яь производствана юкъейихьай кхоъ-ах эзар совгIа рационализаторски предложении 89 изобретении. Цар паччахьалкхенна 7 миллиони 400 эзари сом пайда баьб.

Тха комбинате кийч а яь болх беш я массе йолча участкашкара къахьегам миштта вIаштIехьбаьккхаб, производственно-къахьегама дисциплина миштай хьажара йола система. Цу даькъе нийсденна кхоачамбоацараш дIадоахийт цо. Къаьстта чIоагIа йоакхо ю укхаза комбинате берига къахьегаш барех 37,5 процент болча ремонтникий. Болх цар дIа мича хана болалу а чакх мича хана боал а хьеж. Балха ханах миштта пайда эц а хьеж. Цу гIулакха тIахьожам лоаттабара бийсана рейдаш ю. Цига гучадаьккха кхоачамбоацараш дIадоввзийт цехий кулгалхошта, приказ а тохаш бехктокхаме оз бехкебараш. Каст-каста иштта хьожаш баьча балха анализ йича гучадаьннад балха ха зехьа йовш хилара бахьан балха моттигаш кийчъяь ца хилар долга. Масала, ремонтно-механически цеха слесарий звенона задани елар вентиляцини системана ремонт е. Цхьа сахьат даьккхар цо болх дIа ца болабеш (кхо сага-сахьат зехьа доалир венткамерашка электрически сердал йоацаш балха моттигаш кийча ца хилар бахьан долаш). Тепловодоцеха слесараша болх дIа ца болабеш 50 минута яьккхар (сварка яра йола бокъо ханнахьа ца яларах 7 сага-сахьат зехьа доалир). Каст-каста нийслу транспорти автотранспортни механизмаши болх беш йоацаш. Цун керттера бахьан да транспортни цехеи транспортах пайда эцача цехеи коллективашта юкъе айхха бувзамаш ца хилар.

Производство кердача техникаца Iалашъеш, дикагIйола технологи производствана юкъекхухьаш къахьегама овсарле лакхъяр санна бокха лоархIам болаш да къахьегаш бола нах кIезигагIа а хулийташ коллективий материальни безам лакхбара чотах къахьегама овсарле лакхъяр, цар дукхагIа продукци арахецарийола гIулакх вIаштIехьдаккхар. Иштта йолча методех я 1970 шера денз тха комбинате юкъекхухьаш йола Щекински метод. Шерра дIа-юха йоаржаяьй цехашка щекиноки химикий опыт. Из эксперимент производствана юкъейоалайича денз кхычахьа балха ваха йиш йолаш 489 химик мукъа а воалийташ къахьегама овсарле 13,6 процент лакхъяьй, 1760 болхлочо шоай тарифни ставкел дукхагIа ахча ийду. Промышленно-производственни участкера къахьегамхой кхычахьа балха баха йиш йолаш мукъабалийтаб цар гIулакх деш йола зона йоккхагIа а деш дола балхаш дукхагIа а хилийтара чотах. Иштта мукъаваьннав 286 болхло. Цхьан-шиш е кхы дукхагIча профессех къахьегаш ва 30 болхло, лабораторни тIахьожам лоаттабара структура а товарно-транспортни операцеш а эргаяхарах кхычахьа балха ваха мукъаваьлар 37 болхло, ремонт яра балхашта централизаци ярах мукъаваьлар 29 саг.

Къахьегама овсарле лоархIамегIарчарех цхьа резерв я комбината цехий смений коллективаашта юкъе шерра яьржа социалистически яхь а. Тха предприяте коллективо массаза а раьза хиина хьалхоац мехкарча а иштта республикерча а предприятеша дIайолаяь дика инициатива. Ер пятилетка йолаелча денз 17-зза Ерригсоюзни социалистически яхье карара кара тела ЦIе байракх еннай комбината коллективана, хIаьта 1974 шера тхона елар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК памятни байракх.

Ши-шегIа хьахинна дац тха коллективо даьха къахьегама толамаш. Хьинар кхо ца деш творчески къахьийгача болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха кулгех даьнна беркат да из. ДикагIчарна юкъе а дикагIбараш ба предприяте сийлен книжка тIа бихьа боккхагIбола аппаратчикаш Щербакова Клавдия Михайловна, Соколов Николай Дмитриевич, Рябиков Александр Леонович, слесараш Щербак Виктор Артемович, Галанин Михаил Дмитриевич, Мамаев Мовлет Абухаджиевич, кхы дукха бараш а.

Къахьегама толамаш кхы а доккхагIа даьха, КПСС XXV съезда сийленца накъабахара шерра социалистически яхь йоаржаяьй комбината цехий коллективаша.

В. СКРЕБНЕВ,
СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически комбината экономически дешашта вола директора заместитель.

Хаоттама хьалашка диллача во хьувкъам бац «Назрановский» совхозерча Арчаков Iалихана кулгалдеча механизировании звенос кхебаьр. Ше доал даьча 150 гектара тIара 500 тонн томараш а тIехь хьажкIаш чуийпай цо. ХIанз кхай тIа йиса хьажкIаш хьалохьеш ба звеноцара болхлой.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГIУЛАКХАШ БЕ-БЕ ДА

Шелковской района «Червленский» совхоза цхьоалагIчеи кхоалагIчеи механизировании отряда хьалаш цхьатарра хIана дац аьлпа да. Шоай колхоза машинно-тракторни мастерскойна гарга хиларга диллача кхоалагIча отряда стан 50—60 метр цунна юхе я, хIаьта цхьоалагIа яр 1,5 километр гаьна я. Нагахьа санна фентана хир даккха, кхыйола оатхал хьаc йийзача цхьоалагIча мехотряда механизаторий миссел дукха ха йове езац № 3 йолча мехотряда болхлой.

БIаьстан юхье деча балхашта эшаш йола юрта боахама инвентарь тоаяь дIаоттаяра даьчунга диллача эргалонаш йоккхий я.

Iуйрийна вIашагIкхийтар тхо № 3 йолча механически отряда начальникаца Чеботарев Валентин Михайловичаца. Техникана ремонт елга мишта лел хаьттача, цо жоп делар:

— ХIанзарчоа ремонт еш дац тхо. ХIанз дIаоттаеш да.

КIезига цхьа ха а яьккха, тIаккха тIатехар:

— Нах мукъа бац. Кхашкара балхаш деш хилар, хьайбаша Iа доаккхаргдолча доакъар дIатIаозаш ба хIанз. Механизатораш бе болх боацаш ца бусилга кхетадеш да. Цхьабакъда, техникана ремонт ца яра уж бахьанаш дац.

№ 1 йолча механически отряде дахар тхо. Цу коллектива кулгалдеш ва йоккха опыт йола механик коммунист Староженко Дмитрий Иванович. Из стане нийсваланзар тхона, цхьаннахьа кхай тIа дIавахавар.

Тха теркам тIаэзар кIал хIамаш оттаяь нийсъяь, даьтта хьакха дIаоттаяьча технико.

— ХIанз ремонт е мара ца езаш кийча я-кх шун техника, — аьлар оаха хаьхочунга.

— Фу ремонт ювц оаш? Тха мел йола техника-м ремонт яь яьинай, — жоп делар цо.

— Маца кхийнад шун?

— Кхийнад-кх.

Отряде лаьрххIа вIашагIъелла ремонтни звено а яц. Цхьабакъда, ший болх дукха безаш, саго хIама хьалха даккха ца дезаш слесарь-наладчик ва отряде. ЦIаккха тIехьатеттац ремонта болх Сийлахьбоккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача Мирошниченко Семен Тимофеевича. Герз, кхача лоаттабеш диъ шера автомашина лехкаш хинав из тIем тIа.

— Шун отряде дукха техника я, из еррига тоае лоархIавой хьо? — хаьттар оаха.

— Дулургдола кагийдараш айса ду аз. Сона новкъостал ду отряда начальника. Ше мукъа а воацаш сиха ремонт е езаш моттиг нийсъелча новкъостала механизатор хьожаву. ХIаьта хьавенар аз дукха гоавац. Сайна эшаш мел йола оатхалаш хьалххе а кийчйий мара новкъостала саг вехац аз. ТIаккха шиие е кхаьнне сиха дIаоттаю оаха узлаш.

Отряде йоляш йолча тIехьатоссачеи тIехьаювзачеи инвентарах тоале дезаш дисараш йолхьангаш мара дац. Царна церган хьаеча уж а кийча хургда. ХIама эший хьожаш кулг тоха мара дезаш яц силос хьокха шиъ комбайн. Уж а цхьап сезонагIа мара болх ца беш цIена я.

Цу дерригне хьахьокх техниках дог дазаш, дика доал ду кулгалхо волча цхьаккха бахьанаш даха па эшилга. Шоаш деш дар кхетамца, хьалхxе де дезачун уйла еш ду цхьоалагIча механизировании отряде. Царгара хьокхам эцаш деррига низаш оьрцагIдаха деза кхоалагIча отрядо ханнахьа тоаяь техника Iан дIаоттаяра.

М. ТКАЧЕНКО.

Тоалу колхозхой хьал-торо

Товараштеи гIулакхаш даран паччахьалкхено оттадаь маьхаш чIоагIа хилара бахьанце колхозхой къахьегамах бетта юкъера лоархIаш тела мах ийслагIча пятилетка диъ шера 22 процент дукхагIа хиннаб. Промышленностерча болхлоштеи гIулакхерча наханчул дукхагIа IотIабеттабеннаб из.

Ростовски областа Родионово-Несветайски районерча Чапаева цIерагIча колхозе хиннав АПН корреспондент, колхозхой вахарга хьежав.

Эггара хьалхара къамаьл — Чапаева цIерагIча колхоза председателаца Шевченко Алексейца. ПрофессегIа агроном ва из, но боахама кулгалду ялх шу да.

— Общественни боахаме хьийгача къих хьатIадоагIар — хIара дезала хьал-торо лакхъялара лард я, — йоах Шевченкос. — Укх шера чакхйоалача ийслагIча пятилетка итогаш тIехьагIо ергья, цхьабакъда хIанзле а ала мегаргдолаш да: тхо дIаьхегIа хиннад. Юрта боахама интенсификаци яра тIаберзабаь вай парте чакхбоахача наькъах, ахархой шоаш хьийгача къих хьахулчунца материальни хьашт долаш хиларах торо хиннай производства боарам, наьха санна айбе, тха экономика чIоагIъе. Тахан оаха бахача наха дукхха а дукхагIа кхоачам бу кхачаш продукташца, хIаьта промышленноста — бедалца. Дукха цифраш йоала ергьяц аз, цхьанне цIи мара йоаккхаргьяц. 1971—1975 шерашка 32,5 эзар тонн ялат дехкад колхозо паччахьалкхенга, вешта аьлча — хьалхагIа дIадахача пхе шерарчул 37 процент дукхагIа.

Иштта дукхагIа из доккха вIаштIехьдаьннад материально-технически база чIоагIъяра, къахьегама овсарле лакхъяра чотах. Из 39 процент лакхъеннай. Къахьегалуш волча хIара колхозхочо хIанз 6220 сома маьха юртбоахама продукташ йоах, 1970 шера 3760 сома маьха мара ца йоахаш хиннача метте. 23 процент дукхагIа хиннай колхоза тIайоагIа ахчан доход, хIанз из диъ миллион сомага дIакхоачаш латт (1974 шера 3875 эзар сом дар).

— Мел гIойле яьй цо колхоза члений хьал-торо лакхъялара, хIанз мел фу эц цар?

— Къахьегамах мах балара шера 1400 эзар сом дIадохийт боахамо. Цхьаь цхьан колхозхочо даккхац тахан цхьан дийнахьа пхе сомал кIезигагIа. ХIаьта, нагахьа санна механизатораши хьайбаш леладераши бийцача, цар 40—50 процент дукхагIа эц хьалхагIа дIадахача пхе шерарчул. Цар бетта алапи 170—180 сом (трактористий — 200 совгIа сом) хул.

Колхозхой къахьегам тIа-тIа дукхагIа индустриальничоа тара ласташ боагIа. Укх пятилетке керда техника ийцай боахамо, хьайбай боахамерча халача балхашта дIахо а механизаци еш хиннаб. Из бахьан долаш лакхденнад алапеш.

Са шоллагIа къамаьл тоссаденнар къона тракторист Вячеслав Макаров вар. Цо дуви:

— Шеррача профила тракториста-машиниста специальность сона еппа йола профессионально-технически училище аз йистеяьккхача хана лакха лацар са алапи — бетта 80—90 сом мара. ХIанз аз юкъера лаьрхIача 210—220 сом доакхх. Опыт дукхагIа Iайнай са, хIаьта а гIулакх цунах лаьтта Iац. Кхо шу хьалхагIа кердаьккха араяьннача «Беларусь» яхача трактора тIа хайра со. Цун двигатель низ болашагIа я, ходовой часть кхы тIа а тоаяьй. комфортабельни кабина я. Хоза а хеташ бу цу моча машина тIа болх. КIаьл кIезигагIа лу, хIаьта къахьегама овсарле лакхагIа хул. Цудухьа алапи а дикка лакхденнад. Нагахьа санна 1971 шера 1571 сом аз ийцадале, шу даьнначул тIехьагIа — 323 сом дукхагIа ийцар, хIаьта соахка — 358 сом дукхагIа. Лоацца аьлча, карара пятилетка йолаеннача юххье доаккхаш хинначул эзар сом дукхагIа доакхх аз хIанз.

— Иззал доакхх вокх трактористаша а?

— Даккхац, бе-бе доакхх. Масала, са вокххагIвола новкъост Минаков Виктор «Кировец-700» яхача лаьтта оахача трактора тIа болх беш ва. Укх шерара ялаташ чуийца даьнначул тIехьагIа бетта 343 гектар лаьтта а аьха, 500 сом совгIа ийцар цо. Бетта иззал алапи са цIаккха а хиннадац. Азчул кIезигагIа эцаш а ба трактористаш. Деррига а колхозни кхай тIа дукхагIен дикагIен къахьегарга хьежжа да.

— Перспективаш миштай шун?

— Юрта боахама интенсификаци яро къахьегама овсарлеи сай алапии дIахо а лакхде торо хулийт сога. Балха воллаше а дешаш хьатIадоагIача шера юкъера школа йистеяьккха воал со, дIахо деша лаьрхIад аз. Инженер - механик хила безам ба са.

Колхозни дезала доходех дийцар сона Яковенко Надеждас. Хьайбаш лелаеча ферме свинаркалла болх беш я из. Цун мар механизатор ва. Пхи дезалхо ва уж, цар шоай цIа да, приусадебни участок я.

— Тха торо миштай ховргда хьона цIагIарча обстановкага хьежача, — йоах колхозницас. — Укх тIеххьарча хана холодильник ийцай оаха, къаьна телевизор дIачу а енна, керда, экран йоккхагIа яр ийцай, маьре йодача йоIа совгIата мебельни гарнитур еннай. Коляска йола мотоцикл ийцай. ХIаьта уж йоккхагIчарех йола хIамаш мара яц.

Пхи шу хьалхагIа 140 — 156 сом доакххар бетта, хIаьта хIанз ши бIаь сом совгIа доакхх. Шинне а цхьана шера 4.300 сом (360 сом бетта) эц оаха.

— ХIаьта кхачанпара гIулакх миштад, мел дода шун продукташка?

— Продовольственни тика тIа кIезига ух со. Аз цигара эцар шекар, тух, цIилеторгаш, мерза хIамаш. цхьайола кхы продукташ мара яц. Цига денз дIа мел ийккхар тха тхоай я. Приусадебни участка тIа кхею оаха коартолаш, баьцадаараш, сом, котамаш, гIажаш лелаю, чуоттайий ши - кхо хурск кхоаб. Бераш кагий долча хана етт лелабора оаха.

— ХIаьта колхозера фу эц оаш?

— Керттерча даькъе оаха эцар ялат да, хIаьта из а чухьнахьарча маьхах эц, — килограммах ворхI кепиг а долаш. ХIара дезало шерра-шера кхаь тоннага кхоачаш эц. Шоай безам барий иштта помидораш, нарсаш, кабуц, сом, харбазаш эца а йиш я. Кепигаш мара долхац царга.

Лаьтта леладерашца яь интервью йоашхилга дийхар аз юрта боахама гIулакха вокха специалист волча профессоргара Борисенко Николайгара.

— Юртара социально-экономически прогресс массе метте колхозни ахархой хьел-торо лакхъеш хул. Аграрни даькъера Коммунистически парте политика колхозийи совхозийи материально-технически база чIоагIъяра, юртбоахама производства эффективность тешпаме лакхъяра тIаерзаяь я.

Колхозни юрта хIамаш хьакхоллаш дола низаш дегIакхувлара гIулакха хьалхара дакъа паччахьалкхенга кхоач. Цо хьаю юртбоахама техникеи минеральни удобренеши, алсамйоах энергетически мошносташ, лаьтташта мелиораци яра йоккха программа чакхйоах, навкъаш дехк. Цо вIаштIехьдоах лаьттах бизза пайда эцара, къахьегама овсарле лакхъяра хьалаш. Хувцалуш доагIа лаьтта леладечун къахьегама маIан. Хала мел дола балхаш машинаша ду.

Чапаева цIерагIа колхоз чуйоагIача Къилбаседа - Кавказски экономически района юрта боахамерча балха низа структуре механизатораша лоаца дакъа пхе шера 35 процент совгIа доккхагIа хиннад. Кхы а дукхагIа лакхъеннай ахархой квалификаци. Дуккхачар юкъера образовани я, хIаьта цо Iалашду хIанзарча техниках балха овсарле лакха йолаш пайда эцилга.

Къахьегама овсарле лакхъяларца алапеш а лакхлу. Из закономерность къаьстта шаьра бIаргагу индустриальни ларда тIа доахаш долча юрта боахама доакъошка. Масала, механизировании шурий комплексашка болхлой къахьегама овсарле шозза совгIа лакхагIа я массазарча фермашкарчул, цудухьа алапи а да 50—70 процент дукхагIа. Иззаморг да кхаш леладеча а, хьакхарч лелаеча а, кхыча доакъошка а.

Петр ЯЩЕНКО,
Ростов-на-Дону.

ИТТЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКА ЧОТАГIА

ИйслагIа пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра, КПСС XXV съезда толамца накъаяхара шерра йоаржаяьча социалистически яхье дика къахьегама толамаш даьхад «Малгобекнефть» НГДУ коллективо. Ханал хьалха, 1975 шера 16 октябре кхоачашъяьй управлене мехкдаьттахоша мехкдаьтта даккхарен из маьхала даккхарен ийслагIча пятилетка план. Пхе шера планагIа 165220 эзар сома продукци маьхала яккха езача диъ шерен итт беттен 165265 эзар сома продукци маьхала яьккхай. Пятилетка тIеххьара шу чакхдалале пхе шера планал совгIа маьхала яьккха продукци цхьа миллиона сомага кхоачаргья.

Диъ шерен итт беттен «Малгобекнефть» НГДУ гIолла 728 мероприяти чакхъяьккхай. Уж мероприятеш чакхъяхарах совлен 2764932 тонн мехкдаьтта даьккхад. Из деррига даьккхача мехкдаьтта 22 процент да.

«Малгобекнефть» НГДУ коллективо съезда хетаяьча социалистически яхье а яьнна доккхий социалистически декхараш тIаийцад: укх шера планал совгIа 12000 тонн мехкдаьтта даккха, планал совгIа 144 эзар сома товарни продукци маьхала яккха. Керда техника, дикагIйола технологи производствана юкъеяхарах, къахьегам Iилман ларда тIа вIаштIехьбаккхарах, керттерча фондаех дукхагIа пайда эцарах къахьегама овсарле 2,2 процент лакхъе.

Социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа С. Б. Тебоева кулгалду № 1 йолча районни инженерно-технологически служба (РИТС-1), Я. Б. Белхароева кулгалду РИТС-2, М. А. Балаева кулгалду РИТС-3 коллективаш, М. Н. Влизькос кулгалду скважинашта капитальнии лаьттан кIалхеи ремонт еча цеха коллектив.

Шоай хьинарерча къахьегамца коллективо толамаш дахар Iалашду дикагIболча производственникаша. Царех ва РИТС-2 оператор Х. Напаев, РИТС-1 операторaш Х. Котиков, В. Г. Гринченко, хин цеха начальник Б. Акмурзиев, скважинашта ремонт яра цеха вокхагIвола мастер М. Минахов, инженер М. Дзейтов, иштта кхыбараш а.

М.-С. МАРЗИЕВ.

Грозненски горсовета III сесси

Самардийнахьа КПСС НохчГIалгIай обкома политически дешара ЦIагIа хилар къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета кхоалагIа сесси.

Города дарбан-профилактически учреждений материально-технически база дIахо дегIайоалаярах бахача наха медицински гIулакх делга тоадарах лаьца доклад йир горисполком председатела заместитела нов. К. И. Ивченкос.

Докладчика а сессе къамаьлаш даьча депутаташа а белгал ма-даккхара городе бахача наха гIулакх деш 80 медицински учреждени я 8 эзар гаргга медицински болхло а волаш. Царех 1050 лор ва, 16 лор медицински Iилмай кандидат ва, 50 совгIа лора еппай РСФСР, НГIАССР «Заслуженни лора» сийлен цIи.

Пхе шера унахцIено лораяра городской бюджет 12 процент дукхагIа хиннай, хьайийлай 1150 саг тIаэпа йиш йола 3 поликлиника, 335 маьнги латта 3 корпус, кожно-венерологически диспансер, 7 аптекеи аптекай тикеи хьалъяьй. ВIашагIъеллай централизованни бактериологически лаборатори. Лохденнад ханна болх бе йиш йоацаш нах цамогаш хулилга.

Медицински гIулакх делга тоадара комплексни мероприятеш чакхъяхар, бахача наьха хьал-торои культуреи лакхъялар, къахьегеи бахареи хьалаш тоадар бахьан долаш дIадаIхад аьхки хула инфекционни лазараш.

ТIеххьарча пхе шера бераш довлга 4-за кIезигденнад.

Туберкулезах нах цамогаш хулга шозза кIезигденнад. Города цхьа йолча промышленни предприятеша дарбани берийн учрежденешта ремонт еш, инвентари оборудовании яларца новкъостал ду («Грознефтехимзаводы», «Грознефть» объединенеш, кхыяраш).

Городе бахача наьха унахцIено лораяра боккха болх бу унахцIенони социальни Iалашони городскойн районни Советий массазарча комиссеша, промышленни предприятешкарчеи исполкомашкарчеи общественни советаша, Цеча ЖIарга активо.

Цунца цхьана къахьегамхой депутатий городской Совета сессе дийцар городе бахача наьха унахцIено лораяра хьакъехьа долаш дола цIенхаштта кхоачамбоацараш.

Цхьайолча больницашкеи поликлиникашкеи дарбан-профилактически болх мела вIаштIехьбаьккха ба, Горздравотдела керттерча специалисташа кхоачамхиллал тахкац балха хьокхамаш, медицински Iилмана карагIдаьннараш, дикагIйола опыт практике юкъе тоъам болаш йоалаяц.

Берашта специализированни дарба делга дика вIаштIехьдаьккхадац.

Дукха кхоачамбоацараш да промышленни предприятей болхлошта медико-санитарни гIулакхаш деча.

Дукхача промышленни предприятей кулгалхоша хIанз а Iалашдац болхлошта профосмотр елга, промышленни санитария, къахьегама гигиенаи кхерамзлен техникаи бокъонаш лелаелга.

Боарам 1000 сага 11,2 болча Грозне больницера маьнгеш 8,3 мара дац, из бахьан долаш больницашка готта я, санитарно-гигиенически режим телхаю, больницашка дарба де дезаш мел вар цига Iовилла йиш хилац, цудухьа баха нах леткъа бокъо а йолаш леткъ.

Аптекоуправлене хIанз а тIехьа городе баха нах эшшача боараме молхашца, цамогаш барашта гIулакх дара эшача хIамашца Iалашбац, геттара кIезига я керда препараташ.

Цхьайолча больницашкеи поликлиникашкеи болх вIаштIехьбаккхари наха гIулакх дара культуреи лоха я, цудухьа нах леткъ.

Лакхе дийна а кхыдола а кхоачамбоацараш дIададахара, города дарбан-профилактически учреждений материально-технически база дIахо дегIайоалаяран бахача наха медицински гIулакх делга тоадаран гIабергзабаь соцам тIаийцар депутаташа.

Бахача наха бытови гIулакхаш дара массазарча комиссе балхах сессе хоам бир цу комиссе председатела нов. Х. Х. Киева.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЧЕХОСЛОВАКЕРА ХОАМАШ

«ШКОДА-ПЛЬЗЕНЬ» ЯХА МАРКА ТIАЛАТТАШ

Дукха ха йоацаш шийн юбилей белгалъяьккхай «Шкода-Пльзень» яхача предприяте. 70 шу дизад Чехословаке Iанара турбинаш хьае йолаь. Турбинаш машинаш еча цу йоккхагIйолча предприяте арахецача продукце дукхача тайпаех цаI лоархIаш мара еце а. Пльзенерча завода цIи бокъонца деррига дунен тIа дIахазийтараш духхьал уж я. Кховзткъе итт шера цехашкара араяьннай беррига а лаьрхIача 20 миллион киловатт совгIа низ бола 1600 электрически машин. Пльзеньски завода марка тIалаттача турбинаша тахан болх бу Европа, Азе, Африка, Латински Америка 40 мехка.

Предприяте конструктораша халданза эргайоахаш тоаю производство. ХIанз бокхха низ болча атомни электростанцешта а турбинаш арахец «Шкода-Пльзень» яхача заводо. Цу тайпара эгтара хьалхара агрегаташ укх шера дIахьийтар заказчикашта.

(Прагопресс—АПН).

ЧЕХОСЛОВАЦКИ ФЛОТА КОРТА

ХIамаш дайзача моряшкаша тамаш яц оке́ана аренашка чехословацки байракх тIа а ягIаш лела кема шоашта нийсделча. Духхьал континентальни мохк лоархIаш йолча ЧССР шин бIаь эзар тони гаргга мухь тIахошача цхьа пхийтта кемах латташ форда флот я. Уж деррига кемаш вежарашха долча социалистически мехкий портащца дIаьядаь да. ХIанз Чехословаке форда флота шийн корта ба — Советски Союза стапелаш тIара Iояьнна, 150 эзар тони мухь тIахошаш йола танкер.

ЧССР-ой СССР-ой тайп-тайпара форден хини кемаш лоаттаду вIаши дуккха ха хьалхагIа деиз. Масала, дIахорча пхе шера чехословацки верфеша Советски Союзага дIалургда 150 совгIа кема. Царна юкъе — додача хи тIа а форда тIа а гIолла леларгдола грузовой дараш, насосни станцеш, хIаьта иштта земснарядаш.

(Прагопресс—АПН).

АВТОМАШИНАШ ЛЕХКАРАШТА ДАЬ ЙИЙ

Ческе-Будеевицерча «Будвар» яхача йий деча гIоръяьннача заводо шийн подвалашка кхачийта чуоттаяьй «Пито» яхача корта бохаш доацача йийн эгтара хьалхара парти. Массазарча йийна бар санна бос, чам ба цун. Кердача маларах, хьогал дIаяккхара, шеко йоацаш, гIад а ваха пайда эцаргба, масала, автомашин лехкачо.., «Серме чам ба «Пито», карамела хьаж я. Укх шере а Чехословаке мотелашкеи наькъашта йистерча ресторанашкеи дохкаш хургда керда малар.

(Прагопресс—АПН).

НАТО-с Испанера лехараш

«ЭКО» яхача французски газето яздечох, испански каудильо гIовленахьа «Франко венначул тIехьагIа франкизм юхеютилга Iалашдар духьа эзараш интригаш кхестача» хана керте латтача инаралаша цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йолаш ордераш тел демократаш — антифашистски оппозице членаш лувца. Испане кхозненах фу хурд-хьогI яхаш латтача укх хана малхбузехьарча стратегаша йоакхо ер, американски обозревателаша яхачох, цхьа дош мара дац: Франкоча тIехьа латтарий оамалаш Средиземноморья районерча низай балансана мишта IаткъаргъяькогI?

Цу хаттара хьалхагIа жоп дала дагахьа натовски политикаши инаралаши шоай ма-хулла сихбеннаб эгтара тIехьарча, «атлантически модагIа Испанена коч яккхара. ЛерхIар — франкизм чIоагIъяра новкъостал делген цу цхьан хання малхбузехьарчун тайпара йолча «демократе» хержарий клубе чувахара дикагIа мегаргйолаш из хулийтилгеи. Iаьдал бокъонца волча шийн дагьа-халкъага юха кхачийтара новкъарле а яь «Дейли телеграф» яха газет британски консерватории орган «Европейски министрий совет» оалачунга — «Юкъарча рынка» цхьан политически чкъорагIа — кхайк «демократически утопи» чакхъяккха аьрдехьарча низашка йиш ца хулийтар духьа Франко венначул тIехьагIарча Испанеца цхьана гIулакхаш леладе лаьрхIа «шийн планаш» кхоачашъяра из тIахьехаш.

ХIама ца кхетаделга хургдар, уж уйлаш испански халкъа дег тIара еча йоакхоно хьалхайоах аьнна хийтача. Моттийта хабараш а дувцаш, «испаний синош кIалхара даха» гIертараш эгтара хьалхарча аргIанна эшар атлантически альянса авианосца, Европа Къулбехьене антисоветизман антикоммунизман чIоагIалон пункта когаметта дIаоттаргдола Испане «дегI» да. Цудухьа да цу «Дейли телеграфя» бIаьгагучча цхьайолча малхбузе-европейски правительствай политикана юкъера хьакъедаш, хинна франкизма гIулакхаш бехке дар «корта боацаш» хетар. Вашингтонера мара кора баьбац, цуна хетачох, американски тIема базаш Испане территоре тIа йитара хьакъехьа цун вIаштIехьбаьккха хинна барт дIахо хьаллоатабаь, «лерттIа уйла йолаш» бола из.

Цхьабакъда хьалхагIа вIаштIехьбаьккха хиннача барта ца тоьаш хиннар фу дар аьлча, бакъдолчоа тIехьа латтача «атлантисташта» хетачох, из дар, НАТО система доазонел арабоалаш из хинна хилар. Испанерча США базаех НАТО базаш а лоархIаш пайда эцар дуккагIа хьаштдолаш хургдар. Бокъонца иштта лоархI из, «Нью-Йорк таймс» яхача газета мадридски корреспондентаc дувцачох, цхьаболча официальни наха. Пентагоне лаьрхIа а ца Iеш. Испани сихагIа НАТО-на юкъе дIачуэцар — саготагIа дола декхар. Бокъонца иштта белгалйоакх Испане хьакъехьара малхбузехьарча политика приоритет цу лакхе дийцача лондонски «Дейли телеграфо.»

Каудильо сиесера дIавахаро малхбузеневропейски демократе либеральни ткъама новкъостал ду эхь хеташ тIаккхехка, бъхача пахацарен фашизма рецидивашцарен гIулакхаш уж селлара шераш доахар юхаэза лоаттадаь пордош тIера кхобсара, по Салазар е, аргда ваI, Грецера фашистски хунта НАТО йизза бокъонаш йолча члений мугIараштa юкъе лархIара цхьанна тайпара новкъарле яьеце а. ХIаьта консерваторех США-рчеи Малхбузен Европерчеи беррига эгтара хьарагIа болча «атлантистех» лаьца аьлча, царна цIаккха а проблема хиннац дикагIа малагIа — фашизм е демократи — лархIа йоагIа яхача дешах. Кхоачам ба, 1974 шера 25 апрелал тIехьагIа Пиренейски ахгIайрен цхьаькха мехка собитеш дегIаахара йоккхагIйолча капиталистически кепайовзон органаша мишта мах бир а хIанз мишта бу а хьежача. «Партугале хIама дохар,» «НАТО къулбехьарча фланга бист баккхар» — уж массаза а цхьан тайпара дола дешаш. хIанз а тIехьа цхьан передовица тIара вокх передовица тIа а дувлаш, валара нийсса шоаш гучабоахаш дек. Уйла ю вай миччахьа фашизма е тIема диктатура Iад дийча, цар шоаш даьча мукIаралагIа, «Iад дув» атлантизмапа» тIехьа латтарий а! Цигара хьадоагIаш да эвахьара еррига политически, экономически низ тIатоIабу еррига средстваш шоай ма-хулла оарцагIйоахилга а демократически кердадовлара, кIоарга социальни эргалонаш яра никъ халхашкахьа хьабеллбеннача мехкий чурча гIулакхашта хийцца юкъегIертилга а.

Чиле трагеди — гуччахьар, цIийна Iувдалуш йола, дама кхка фе хилалаш яхаш даим кхайкаш латта чов. НАТО кулг дIа ца кхоачаш дисача моттигашка ЦРУ кулгашца даьд гIулакх.

Фашизма гIабаш тIера кховсара аргIа Португалега кхаьчача хана, реакце рагIув хьалаца тIаьхкар. хIанз лоахкаш Атлантически океана шина а оагIорахьара. Малхбузен еррагача диверсионни службайи политически штабийи вIашагIтеха низаш. Итали, Греци, Кипр а иштта «приоритетий» списка тIа йиса я натовски тIема-политически интервенцей машинана.

НАТО генеральни секретарь И. Лунси Европерча НАТО вIашагIтехача герзашнарча низий лакхехьара главнокомандующи инарал Хейги шоайла цаI шоллагIчул тIехвала гIерг малхбузехьарча группировкай брюссельски форумашка «советски кхерам соцабе» яхаш тIахьехамаш деш цIогIарч детара. Цхьабакъда «шийлача тIема» йоккхача харцонна тIатIа халагIа хул кхохкам кIаьдлуча хьалашка нийса дар Iотоlаде. «Атлантически» демагоге пордув диткъигагIеи чаккха дикагIа доагIаши ме хул шеьрагIа белгалъювл Европа къулбехьене латтача бокъонца бола кхерама.

Спартак БЕГЛОВ,
АПН политически обозреватель.

ХАЛКЪА ТВОРЧЕСТВА ЕРРИГСОЮЗНИ ФЕСТИВАЛЬ

ТАЛАНТАШКА ХЬОЖАШ...

Грозненски трамвайни парка клуба сцена тIа йоал иттеIа къона йоI. Цхьатарра кIай юкхеш дувх царга, кIай шифонаш тухк. БIаьсти тоалена доккха зиза дагадохийташ хоза сурт оттаду цар, хIаьта мехкарий шоаш а «хержа боалабаьб ераш» аьнна уйла чуйоссаш ба. Цар дIадоладу нохчий мехкарий халхар, хьахьокх паргIата яьнна, йизза бокъо кхаьча лоамаш кхалсаг. Хьожаш барий дог гIоздоаккх цар деча тайжача халхаро.

Уж ба ВОГ Грозненски дешара - производственни художественни самодеятельноста артисташ. Къахьегамхой самодеятельни художественни халкъа творчества Ерригсоюзни фестивала хьалхара тур дIахьош ба уж. Дика кийчъяьй шоай коллектив цар художественни кулгалхо волча РСФСР-ей Нохч-ГIалгIай АССР-еи заслуженни артиста А. С. Куклинен балетмейстера Исраилова Любаси.

ХIара халхара хьалха республиках, цун промышленностах, юрта боахамах, культурах, хьаьнала къахьегаш боахкача дикача наьах кулга оамалца дувц программа дIахьоча Тиэлиева Валентинас, кхычо цун къамаьла маIан а деш. ХIаьта еррига программа республика вахарца ювзаш оттаяь я.

Дика дир цу мехкараша азербайджански «Лоаман сайре» яха халхараш.

Безам тIаболаш дар Остаповаси Исмаиловеи даь «Нохчий халхар», Глиняноваси Чагаевеи даь «Вай ханара ритмаш» яха халхар.

Жюре геттара дика мах бир къорен меттазеи болчар кийчъяьча еррига программа, Ерригсоюзни фестивала шоллагIа тур хулача хана юкъеяхийта лаьрхIар цуй дикагIа йола номераш.

Вай мехка миччахьа бохийте а, шоашка хьожаш болча наькъа самукъадаргдолаш, уж раьза хургболаш выступленеш юлургйолаш ба самодеятельни артисташ.

Во кийчъеннача ВОС Грозненски дешара - производственни предприяте художественни самодеятельноста коллектив а. Массане а цхьаца «Дай-мохк» яха илли а доакхаш дIайолайир цо шийн выступлени.

ТIемах доалача зулама, машар наха чIоагIа эшаш хилара уйла яйташ дар Аулова тIехьа пандар а локхаш солиста В. Глущенкос даьха «Курски дуга», «Хьо сона цIаккха вицлургвац» яха иллеш. Дика даьккхар цу предприяте кIерамаш деча болхлочо А. Ауловас «ЦIенача кхаш тIа» яха эрсий халкъа илли. ЛадувгIа дог доагIаш дар Цанцураева тIехьа пандар а локхаш Агамерзоева нохчий меттала даьккха «Бетто сагот ду» яха илли а.

Бакъда, укхаза белгалдаккха доагIа цу коллективо кийчъяьча программана юкъе, Агамерзоева нохчий меттала даьккхача шин иллегара дIанийккхача, Нохч-ГIалгIайчен вахарца дувзаденна цхьаккха хIама ца хилар.

Цун программаца дукха дар шоаш дола дукха ха йола, гIайгIане иллеш художественни чтенена кийчъяь тексташ а иштта гIайгIа яйташ яр. Тахханара вай кхехкаш латта вахар, советски наха карагIдувла турпала гIулакхаш дувцаш е илли а е художественни чтенена йола текст а яцар. Цун терко йича бакъахьа я цу коллективо тIехьа тIайоагIача хана.

Республике эгтара йоккхагIчарех йола цхьа промышленни предприятия я Грозненски производственно-швейни объединени. Цига геттара дукха ба кхалнах, къона мехкарий. Цун самодеятельни артисташ сцена тIа бовлале хетар йоккха а чоалхане а хургья цун программа аьнна. Баьда гIулакх иштта хилаьзар.

Дукхаза а хезача «Россия» «Хьо тоале, Россия» яхача иллешца дIайолайир цар шоай выступлени. Бакъда массане а цхьаня дика аьлар «Эрсий чай» яха илли.

ЛадувгIа дог доагIаш иллеш даьхар солисташа Сержантоваc, Бикояка, Александровас.

Белгалдаккха деза цар программана юкъе вай республика хьоаеш, машар, халкъий доттагIал дувцаш цхьаккха илли ца хилар. Царга ладувгIаш хеталора Нохч-ГIалгIайчене а воацаш кхычахьа волаш санна.

Цул совгIа ала деза кхы цхьаькха а. Швейни объединени республике эгтара дукхагIа нохчийн гIалгIайн кхалнах балха бола предприяти я. ХIаьта выступлени еш хиннарша юкъе холуш бацар уж. Тамаш я цу селлара дукхача кхалнаха юкъе художественни самодеятельносте дакъа лоацаргдола царех кхалсаг ца корайоагIаш йисаяле. Цун уйла е йоагIар программа кийчъяра кулгал деш хиннача наха. Нохчийн гIалгIайн кхалнах производства коллектива общественни вахара юкъеозара йолча цу дIа-кача формах пайда эца бохгIар.

Цу художественни самодеятельноста коллективо кийчъбьча программах хеталора шоIшта ха-хов иллеш доахаргдолаш баьхкаб цун артисташ аьнна. ХIаьта, ховш ма-дий, дика программа кийчъяра цхьанна а кхыча предприяте йоаца йоккхий торонаш йолаш из объединени хилар. Шоай йоккхача коллектива художественни самодеятельность дегIайоалаяра йоагIаш йола йоакхо яьяц партийни профсоюзни организацеша аьнна оалалу укхаза, цу деша терко е деккарийла а я уж.

Нагахьа санна солисташ Митина Маян Авитисян Аннен юкъе хинабецаре, цхьаккха а дацар Трамвайни парка художественни самодеятельноста коллективо сцена тIа даьккхар. Бакъда цу шинне цаьха ладувгIа дог доагIаргдолаш иллеш даьхар.

Халкъа таланташ гучайоахаш дола художественни самодеятельность дегIайоала яра гIулакх парте дIадехаш ма-хиллара теркам тIабохийташ кхоачашде деккарийла ба боахам ой кулгалхой, цар партийни профсоюзни организацеш, цу гIулакха юкъе эгтара хьинарегIа дакъа лаца доагIа комсомольцаша.

Ю. ЧАХКИЕВ.

СУРТА ТIА: ВОГ дешара-производственни предприяте художественни самодеятельноста артисташа ду «Мехкарий хьаста тIара халхар».

А. ШЕНДРИКЕИ
И. ПЛИЕВЕИ сурт.

СУРТА ТIА: ВОГ дешара-производственни предприяте художественни самодеятельноста артисташа ду вайнаьха халхар.

А. ШЕНДРИКЕИ
И. ПЛИЕВЕИ сурт.

БИБЛИОТЕКАЙ БОЛХ — ЛАКХАГIЧА БОАРАМ ТIА

Советски общество дегIайоагIача хIанзарча хана халданза лакхлу библиотекай лоархIам. Цар доккха дакъа лоац партеи правительстваи политика къахьегамхошта дIайовзийтара, царна коммунистически кхетам балара, культурни Iилма-технически боарам лакхбара юкъе, дIадовзийт хIанзарча Iилмана карагIдаьннараш а дикагIа йола опыт а. «Къахьегамхошта коммунистически кхетам баларен Iилма-технически прогрессен хьакъехьара библиотекай лоархIам лакхбарах» 1974 шера май бетта КПСС ЦК баьча соцам тIа оттаьй хIанзарча хьалаша дIа ма-дехара библиотекай болх лакхбара тIадерзадаьча гIулакхий система. Цу тIа оттадаьд кIара библиотека парте политика чакхйоахар хила еза аьнна. Цо керда саг хьахулийтача, цун юкъарча образоване а профессиональни говзала а боарам лакхбеча шийн еррига торонех бизза пайда эцаш, тахханарча социально - экономически, Iилма-технически, культурни гIулакхий лоархIам а беш бе беза шийн болх.

Мишта кхоачашбу вай республика библиотекай коллективаша цар беррига балха керттера никъ хьахьоккхаш боля парте из соцам? МалагIа толамаш даьхад цар? МалагIа кхоачамбоацараш да цар?

Парте XXIV-ча съезда решенеш, КПСС ЦК из соцам кхоачашбеш кIезига болх баьбац библиотекаша, къахьегамхошта коммунистически кхетам луш парте беча идеологически балха доккха новкъостал даьд.

Республике болх беш я эзар совгIа библиотека. цар книжкай фонд 12 миллион экземпляр я. 800 эзар саг ва цар гIулакх деш.

Из соцам араьаьнначул тIехьагIа дуккхача наха лаьрхIа 23 библиотека хьайийллай, 20 библиотекана керда помещени еннай. ХIаьта книжкай 400 экземпляри уж дешаш бола нах 113 эзар саги дукхагIа хиннаб.

Деша книжкаш кхухьарий хьакъехьара пхе шера план июнь бетте а кхоачашъяьй. Республике бахача нахах 33 процент деша книжкаш кхухьаш ба. ХIаьта Ножай-Юртовски Шелковскии районашка — 50 процент.

Библиотекай болхлой шоаш а дикка дукхагIа ба 89 библиотекарь ва республикански культурно - просветительни училище заочно дешаш, 160 саг шоай балха говзал лакхъеш курсашка хиннаб.

Республикерча библиотекай болх тоабара дикка гIо ду бахача наха дикагIа гIулакх дара тIехь Ерригсоюзни социалистически эхьо, КПСС XXV-ча съезда накъалдаха хьинаре кийчлуш хилара.

Балха тIехь доккхий толамаш дахарах республика 76 библиотекана «Геттара дика болх бу библиотека» яха диплом еннай.

Библиотекаша шоай болх бу книжкаш дешарий хьашташ дикагIа кхоачашдара, царна тIулакх дара формаши методаши тоаяра тIаберзабаь.

«КПСС XXV съезда кагирхошта коммунистически кхетам балара хьакъехьара библиотекай декхараши», «Библиотекеи къахьегамхошта правови кхетам балари» яха республикански Iилма - практически конференцеш яьй, 50 совгIа массовой мероприята чакхъяьккхай.

Советски халкъа вахаре хулача лоархIамеча событешца ювзаенна тематически выставкаш ю, «Съездагара съездага» яха общественно - политически чтенеш хул.

Дикача нахаца вIашагIкхетара моттиг а хинна дIаэттай библиотекаш. Цига къамаьлаш деш хул парте ветеранаш, производстве хьалхалаттараш, Iилмахой, писателашцеи поэтацеи вIашагIкхетлараш хул, диспуташ ю. Цу дерригие а йиш хулийт библиотекеи деша книжкаш кхухьарши кхы а чIоагIагIа вIаши гартаоза.

Безаме чакхъяьлар Ленински комсомола 50 шу дизара хетаяь «Вай Ленински партеи гIулакха тешаме да» яха республикански кагирхой читательски конференци. Цо кIоарга дIайовзийтар Владимир Ильича произведенеш, цо яздаь книжкаш. Литературни сайренаш, читательски конференцеш, библиотечни обзораш, кхыйола тематически мероприятеш яьй.

ГIишлошъеча Грозненски управлене общежите хилар «Ленин вайца ва» яха багагIа дувца журнал, «Маяковске поэзецара В. И. Ленина образ», «Нохчийн гIалгIайн писателий произведенешкара В. И. Ленина образ» яха сайренаш.

Дукха нах гулбенна чакхъяьлар Бокоа Ахьмада «Беке хьонгаш», Боков Хьажбикара «Къаьнча тола къайле» яха книжкаш дувцаш Назрановски районни библиотеке хинна читательски конференцеш.

ВЛКСМ Сунженски райкомо районни библиотекаца цхьана граждански тIема юкъе дакъа лоацаш хинначараш а хьийха йоккха сайре йир. Цига йийшар «Социалистически Даьхе кхерам чу я» «Долла хIама Ленинища къовсам лоаттабара тIадахийта» яха В. И. Ленина произведенеш.

Укх шера апрель бетта деиз республике еш я Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа советски халкъо Ко-тало яьккха 30 шу дизара хетаяь йола «Оалап шераш» яха кагирхой читательски конференци.

ДукхагIа теркам тIабохийт бахача наха къахьегама, интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара, производственни коллективашцара бувзамаш чIоагIдара.

Наурски района ленински библиотеке йир «Кхаь поахала байракха хьалхашка» яха къахьегама сийлен сайре, Шелковски районни библиотеке «Са республика пятилетка», МагIалбика района Долакоарча библиотеке «Тха совхоз селхани тахани» яха сайренаш.

Книжкаш дешараштa шоаш Iалам довзарах, атеизмах дола литература могадеча хана библиотекараша из ду КПСС обкома X пленумо дIадехарашка хьежжа.

Грозненски района Первомайски библиотеке «В. И. Ленина дьнах яхар», «МалагIа эе доал бераштa дьна хьехамех», Алхан - Калерча библиотеке «Ислами кхалсаги» яха читательски конференцеш хиннай, хIаьта МагIалбикерча библиотеке «Гучаяьха тамашаш», «Iилма къовсамхой дына духьал» яха багагIа дувца журналаш хиннад.

Боккха лоархIам болаш да, берригача мехка а санна, вай республике библиотекашта централизаци еш хилар. Дукха йола книжкай фондаш тайп-тайнара хилар бахьан долаш вIаши къоастаяьй уж. Библиотекаша книжкаш Iалашду шоашта лоалахарча библиотекашка долаш а шигара хьаэца йиш йолаш а дараш. Из бахьан долаш деша кхухьача наха кIезига леладу уж книжкаш, вешта аьлча шера шозза а кхы кIезигагIа а мара деша дихьий хилад уж.

ХIанз МагIалбикеи Гудермесеи цхьаца централизни библиотека къоастаяьй, хIаьта цу районашкара вож библиотекаш цар филиалаш я. Цу централизни библиотекай штат а фонд а цаI я, цар ю литературана комплектовани а обработка а.

Шелковски Назрановски районий библиотекашта а централизаци е кийчъеш я.

Бакъхо цхьайолча библиотекай болх къахьегамхошта коммунистически кхетам балара декхараша ма-яххара бац, предприятей, организацей, колхозий, совхозий производственни балхах хьалда бу.

Урус - Мартановски, Грозненски, Шалински, Наурски районашка библиотекашкара деша книжкаш кхахьара кIезига чуэзаб баха нах.

Дуккхача библиотекай материально - технически база ледара я. 100 гаргга йола цаччахьалкхен библиотекаш аварийни арендни помещенешка я. ХIаьта культура учрежденешта керда хьаяьча гIишлошта доал ца деш моттигаш а нийслу. Масала, Урус - Мартановски района Танги-Чурен Рошни-Чурен библиотекаш болх ца беш хилар бIарччача шера уж чуйолча цIеношта цхьадола лоадам боаца хIамаш даь ца дадар бахьан долаш. Юртий Советаша, районий культура отделаша кIезига йоакхо ю библиотекай балха хьалаш тоадара.

Стационарни библиотека йоацаш 35 пах баха моттиг я республике. Укх шера хьаелла лаьрхIа яр 29 библиотека. Царех 8 мара хьайийллаяц. Цу гIулакха йоакхо яц Малгобекски, Наурски, Шалински, Советски, Урус - Мартановски районаша. ХIаьта, масала, Ножай - Юртовски районе корайир уж тайна торонаш. Духхьала укх шера 4 керда библиотека хьайийллар цига.

Республика культура министерстваи облсовпрофеи ледара болх бу кадраштa кхетам балара. 50 процент бола библиотекай болхлой специальни юкъера образовани йоацаш ба, хIаьта 25 процент кхыметтел юкъера юкъара образовани а йоацаш ба. Из да Веденски, Советски, Гудермесски районашка. Республике хIанз а дIабувл дукха хувцалу библиотекай болхлой, къаьстта Грозненски, Надтеречни, Урус - Мартановски районашка. Из да партийни, советски, профсоюзни организацеша библиотекай кадрай, цар вахара е йоагIа йоакхо ца яр бахьан долаш.

ХIара библиотека болх идейно - кхетама проблемашна бувзабенна ба. Цудухьа партийни комитет яргьяц библиотекарь мишта болх беш а вахаш а ва хьажанза, цунна новкъостал ца дича.

Бахача наха гIулакх дара йола библиотекай система эргаяьккха тоаяра, цун идейно кхетам балара лоархIам лакхбара, къахьегача коллективашта библиотекаша дукхагIа воздействи яра, библиотекай болхлой балха говзал а авторитет а лакхъяра дешаш хIара партийни организаце халданза теркам тIалатташ хила деза.

А. МИТРОФАНОВ,
КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пропагандаи агитацеи отдела инструктор.

ФУТБОЛ

ЛОАРХIАМЕ КОТАЛО

«А» класса цхьоалагIча лиге ловза бокъо яккхара «А» класса шоллагIча лига командашта юкъе Чимкенте чакхйоалача финале аргIанара матчаш хилар селхан.

Ланчхути яхача городерча «Гурия» командаца лайзар «Терека» футболисташ. «Терек» команда «Гурия» яхачулла дуккха пизболашагIа йолга хьахьекхар цу ловзаро. Счет 6:2 а йолаш котало яьккхар «Терека» футболисташа.

Ашхабадерча «Строитель» командаи Янгиерерча «Янгиер» командаи юкъе хинна ловзар счет 0:0 йолаш чакхдаьлар.

Финала ши тур чакхъяьлча кхо очко Iалаш а яь хьалха «Терека» футболисташ ба. Кхо очко я «Строитель» командага а. Цхьабакъда, нагахьа санна «Строитель» командо шоай наIарашка чутехийтачул дукхагIа кхыча командай наIарашка ши бургац мара совгIа чутехаеце, «Терека» футболисташа 4 бургац совгIа чутехай.

Махачкалерча динамовцашта чIоагIа лоархIам болаш дар Ригера «Даугава» эшаяр. Цхьабакъда цу дийнахьа а каялацзар вай лоалахой — счет 1:0 а йолаш юха а вийшар уж.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Босбола телевидени. «Самукъане старташ». 10.15 — Босбола телевидени. «Грузия-фильм» яхача телевизионни короткометражни художественни фильмай программа. 15.00 — «Эрсий мотт». 15.45 — Шахматни школа. 16.15 — Босбола телевидени. Зурманчаш шоаш дола моттиг хьайовзийта. 17.00 — «Хьай цIенах хьадувца» яхача телевизионни дуккха серийни документальни фильма премьера. 3-гIа сери. 18.00 — Телевизорашка хьожараша хаттараш ду, критика ю, хьехамаш ду...». Номер 33-гIа йола выпуск (гIалгIай меттала). 18.30 — Миллионий ленински университет. «Болхлой класс коммунизм хьалъю керттера низ ба» 19.00 — Босбола телевидени. «Халхараш ду Трембовельскаяс». 19.15 — Босбола телевидени. Съездагара съездага. «Советски Эстони». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Поэзонхочун Симонова творчества оагIонаш». 22.30 — Босбола телевидени. «Чайковски Клина хинна ди». ЦIагIара — музейра передача. Пистеньлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «ХIара сурта тIа малх ба». 18.30 — Вай низ доттагIаленца ба. Социалистически къамаш дIахо дегIа а даьхка вIашийн юхедахар». Исторически Iилмай кандидата Кодзоева выступлени (гIалгIай меттала). 18.45 — Пропагандиста трибуна. Теоретически семинара кулгалхочунна Трубаевна дош да. 18.55 — Документальни фильма кинозал. 19.30 — Концерт.

28 ноябрь
I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.30 — Босбола телевидени. Зурманчаш шоаш дола моттиг хьайовзийта. 10.15 — Поэзонхочун Симонова творчества оагIонаш». 11.45 — Босбола телевидени. Югославе Социалистически Федеративни Республика къама деза ди — Республика ди. Кинопрограмма. 15.45 — «Москва а, москвичашъа». 16.15 — «Баьццарча дихка хьуна къайле» яха бераштa дола художественни фильм. 17.35 — «Къонал эфире я». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.25 — «КIиран панорама». 19.00 — КПСС XXV-ча съезда даха хьакъ долча тайпара накъагIоргда. «Производства торонех шерах пайда эца» (нохчий меттала). 19.30 — Босбола телевидени. Хоккеях йола СССР чемпионат. ЦСКА спорта Дворецера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Хоккеях йола СССР чемпионат. 22.10 — Босбола телевидени. «Нувель де Моску» яхача газета приз яккха, когсоалазаш фигурни хахкара дунен халкъашта юкъера яхь. Когсоалозаш хьалхара хахкар. Лоацца программа. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера передача. Пистеньлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.35 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла», Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 17.55 — Хоамаш, реклама. 18.00 — Республика йовзохкошцеи артисташцеи университета студенташ вIашагIкхетар (нохчий меттала). 19.00 — Художественни самодеятельноста концерт. 19.30 — Документальни фильм. 19.40 — «Коммунисташ хьалхалатт», «Шалинский» совхоза парткома секретара Хасаева выступлени (нохчий меттала). 19.55 — Шоана, бераш. 20.15 — Шуна письмойх дола концерт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи морхаш а йолаш, догIа а делхаш, цхьаццайолча моттигашка тIаьда лоа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 2 градус шелалгара 3 градус йIовхалга кхоачаш, Грозне 2 градус йIовхалга кхоачаш хилеи тарлу. Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, бе-беча оагIорахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсанна 1 градус шелалгара 4 градус йIовхалга кхоачаш, дийнахьа 5—10 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30. корректорске—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92.

Заказ № 7542.